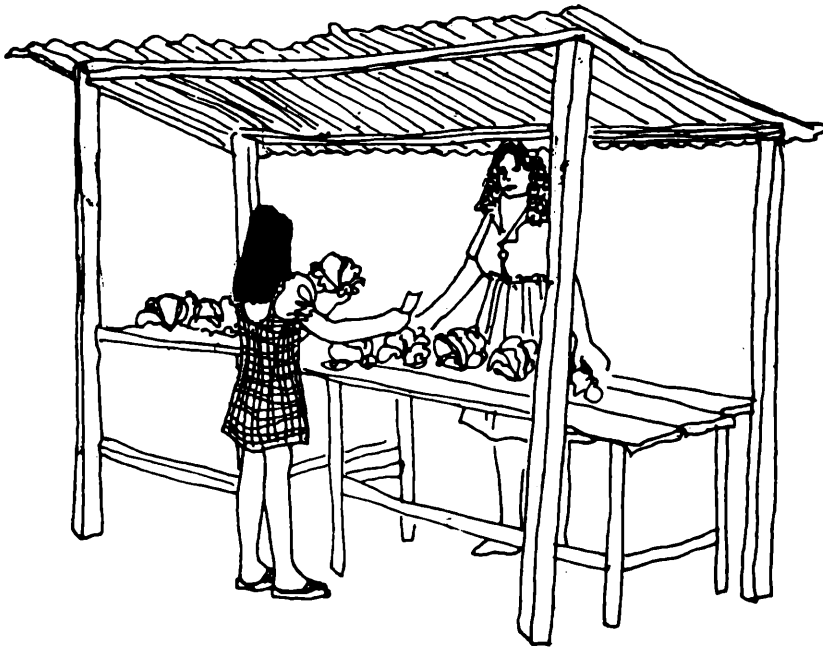

Kaise 'Siekhe parhe ke'

siekhaawal dja hai.

Handleiding bij 'SIEKHE PARHE KE'

Kaise 'Siekhe parhe ke'

siekhaawal dja hai

Handleiding bij 'SIEKHE PARHE KE' deel 1, 2, 3

A. L. Bosch

met medewerking van

Mevrouw S. D. Patandin

Proefuitgave

Instituut voor Taalwetenschap

Paramaribo

Alfabetiserings-serie in het Sarnami Hindoestani
Instituut voor Taalwetenschap (SIL)
Postbus 1919, (Andirastraat 54)
Paramaribo-Zuid, Suriname

© 1982 Instituut voor Taalwetenschap (SIL)
Alle rechten voorbehouden
Tweede herziene druk 1998 (c)

Printed in Suriname

Ekaat tjetaunie.

Ie poestak 'SIEKHE PARHE KE' bhaag 1, 2 aur 3 ke baare me hai. Ie poestak se Hiendoestaaanie logan doesar Hiendoestaaanie logan ke parhe aur liekhe ke siekhaai sake hai Sarnaamie Hiendoestaaanie me.

Ie rakam se siekhe parhe ke aur liekhe ke Dr. S. Gudschinsky banaais hai. Ohie se dje siekhaawe hai, oke na tjaahie aapan rakam se siekhaawe ke, bakie djaise ie poestak me liekhal hai.

Sab les lagbhag ek rakam se siekhaawal dja hai. Hia par Sarnaamie Hiendoestaaanie me liekhal hai kaise ie sab les siekhaawal djaai ke tjaahie.

Dher Hiendoestaaanie log gwentie na hai aapan bhaasa me parhe ke. Ohie se ie tjetaunie Hollands me bhie liekhal hai.

Ab ekaat rasta bataawal dja hai sab les me kaam lewe khaatien:

1. Har ek les siekhaawe se pahiele thiek se djaan dja.

Djab liekhal rahie: "Tab karton par liekhal waala baat ... dekhaaike parhaaw," tab ekar matlab hai kie toe ie baat aage se toekkara kaagadj ja karton par liekh deihe. (lagbhag 7x22 cm)

2. Les soeroe howe se pahiele toke tjaahie aage se aai djaai ke. Tab toe djaise ie poestak me ohie les khaatien liekhal hai, oisahie toe bord par sab baat aage se liekh deihe.

3. Djaun baat toe bord par liekhle hai, toke tjaahie oesabke oeppar se nieltje talak parhe ke aur parhwaawe ke. Djaaha tjienha liekhal hai, (1. ↓ 2. →), hoewa par oisahie parhiehe aur parhaihe.

4. Toke tjaahie ghare siekh lewe ke har ek attjar kaise parna par liekhal dja hai. (Parna V par dekh.)

5. Djab toe siekhne waalan khaatien djor se parhiehe djaun baat bord par liekhal hai, tab hardam aapan haath kie to oengrie har ek baat ke nieltje rakh de.

6. Toke tjaahie parhe ke aur siekhne waalan ke parhaawe ke djaise hamlog batiaaila.

7. Hoi sake hai kie ek siekhne waala ek baat na parh paawe hai. Tab oke tjaahie aapan haath oethaaike tose poetjhe ke. Toe aisan manai se ohie baat bataai de. Djab oke tjaahat raha oe baat djaane parhe bakie oe bhoelaai gail hai, tab oke oe paath dekhaaw djaaha toe ie baat kie baat ke toekkara siekhaile rahiele.

8. Djab liekhe ke samai rahie, tab toe oe les ke attjar ekaat dafe liekh deihe. Siekhne waalan ke tjaahie thiek se dekhe ke toe kaise kare hai. Tab sab baat mietaaw aur oelogke liekhwaaw. Oelogke tjaahie samdjhe ke kie djaun tjiedj hamlog sotjiela kie to boliela, hamlog bhie liekh sakiela. Ohie se oesabke poestak me se na liekhwaaw, bakie moerie me se.

9. Hoi sake hai kie les me ekaat attjar hai djaun siekhne waalan djaane hai parhe, bakie abbe na djaane hai liekhe. Ohie se poestak me se les na liekhwaihe. Siekhne waalan se bol de kie oesabke tjaahie ghare liekhe ke djaun baat oesab les me bhie liekhies hai aur jaad kare hai.

10. Barhia rahat tjaar dafe ek hapta me les dewe ke. Ek les lagbhag der kie to doei ghanta lage hai. Doei ghanta se djaada na parhaaw.

Ie poestak se khoeb kaam niekariel!

Paramaribo, sietembar 1997

A.L. Bosch

Enige richtlijnen.

Deze handleiding behoort bij de drie deeltjes van 'SIEKHE PARHE KE'. Hij is bedoeld voor Hindoestanen die de taak op zich genomen hebben andere Hindoestanen te leren lezen en schrijven in het Sarnami Hindoestani.

De lessen zijn gemaakt volgens de methode van Dr. S. Gudschinsky. Daar niet iedereen met deze methode bekend is, verdient het aanbeveling dat de instrukteur niet op z'n eigen manier gaat lesgeven, maar zich precies aan de aanwijzingen van dit boek houdt.

Elke les verloopt ongeveer op dezelfde manier.

Alleen zij die Sarnami Hindoestani kennen kunnen deze lessen geven. Daarom zijn de instructies bij elke les in die taal geschreven. Omdat nog niet alle Hindoestanen gewend zijn hun moedertaal te lezen, is deze inleiding ook in het Nederlands geschreven.

Hier volgen enkele aanwijzingen die voor elke les van belang zijn:

1. Bereid de lessen steed nauwkeurig voor. Lees goed wat er in de instructies staat. Als er staat: "Tab karton par liekhal waala baat ... dekhaaike parhwaaw," dan is het de bedoeling dat deze woorden van te voren duidelijk op stukken stevig papier of karton (van ongeveer 7x22 cm) geschreven worden.

2. Wees steeds vroeg in de klas, zodat u de tijd hebt om alles wat in de instructies staat voor die les in hokjes of rijtjes op het bord te schrijven voor dat de les begint.

3. Alles wat in hokjes of rijtjes staat moet van boven naar beneden worden gelezen. Als er pijlen bijstaan, leest u ze in de aangegeven volgorde.

4. Oefen eerst thuis het schrijven van de letters zoals ze op blz. V staan. Misschien hebt u dat vroeger anders geleerd.

5. Als u voorleest wat er op het bord staat, zet uw hand dan steeds onder het woord dat u leest.

6. Het is belangrijk dat men leert lezen zoals men praat, dus niet op een 'leestoon'. U kunt dat uw leerlingen leren door het goed voor te doen.

7. In sommige lessen komen woorden voor die de leerling eigenlijk nog niet kan lezen. Dit is soms onvermijdelijk als we een verhaaltje willen lezen. Zeg de leerling dat hij zijn hand moet opsteken als hij tijdens het lezen een woord niet weet. Ga naar die persoon toe en vertel wat er staat. Als het een woord is dat hij had kunnen weten maar vergeten is, laat hem dan nog eens de les zien waarin dat woord of die lettergreep onderwezen wordt.

8. In de schrijfles schrijft u de nieuwe letter een paar maal voor, zodat de leerling ziet hoe u het doet. Veeg alles uit en laat hem de letter of het woord schrijven. Laat zo min mogelijk overschrijven. Het is beter dat men vanaf het begin leert op te schrijven wat men denkt of zegt.

9. Het is een goed idee om de leerling als huiswerk nog eens te laten schrijven wat er in de les geschreven is. Laat niet de les overschrijven, want daarin kunnen letters voorkomen die de leerling wel kan lezen maar nog niet kan schrijven.

10. Het is het beste om vier maal per week les te geven. Elke les duurt anderhalf tot twee uur, afhankelijk van de les en het aantal leerlingen. Maak de les niet langer dan twee uur.

Veel succes bij het gebruiken van deze handleiding!

Paramaribo, september 1997

A.L. Bosch

Bhaag 1

paath 1 ie, o
paath 2 koro, bakarie
paath 3 koro, bakarie, r, o, ie
paath 4 tjhaurie, r, ie
paath 5 kiene, k, ie
paath 6 dhaurke, k, e
paath 7 roepia, r, oe
paath 8 koro, k, o
paath 9 doharaai ke paath
paath 10 doharaai ke paath
paath 11 Sjaantie, t
paath 12 bedie, b, e
paath 13 soete, t, e
paath 14 taake, t, aa
paath 15 baap, b, aa
paath 16 bolaawe, l, aa
paath 17 bole, l
paath 18 bakarie, a-
paath 19 doharaaike paath
paath 20 doharaaike paath
paath 21 lakarie, l, a-
paath 22 botal, l, a-
paath 23 moeh, oe, m
paath 24 aadmie, m
paath 25 maaro, m
paath 26 doharaai ke paath
paath 27 kakahie, h, baat ke ant ke -a
paath 28 mohar, h
paath 29 hol, h, baat ke ant ke -a
paath 30 baat ke ant ke -a

paath 31 doharaai ke paath
paath 32 tiekkie, M, K, O
paath 33 topie, t
paath 34 aaloe, moerie, oe
paath 35 bahe, al
paath 36 l, T

Bhaag 2

paath 37 saap, s, B, H
paath 38 marsa, s, R, A
paath 39 ser, s, S, E
paath 40 koersie, s
paath 41 badjaar, dj
paath 42 djoeta, dj
paath 43 djora, dj, -dj
paath 44 doharaai ke paath
paath 45 maai, -i, L
paath 46 per, p
paath 47 topie, p, : " "
paath 48 poi, p, -i
paath 49 khaai, kh, Dj
paath 50 gaai, g
paath 51 gor, g, G
paath 52 aagie, g, -g
paath 53 doharaai ke paath
paath 54 naak, n, N
paath 55 aina, n, -i

paath 56 naanie, n, -n
paath 57 paisa, -i
paath 58 tjoese, tj
paath 59 martja, tj
paath 60 aurat, au, Au
paath 61 tjaur, tj, au, -tj
paath 62 taule, au
paath 63 doharaai ke paath
paath 64 daal, d
paath 65 bandoek, d, D
paath 66 deis, d, -d, -i
paath 67 khoen, kh
paath 68 khiera, kh, Kh
paath 69 khet, kh, -kh

Bhaag 3

paath 70 ghar, gh, Gh
paath 71 ghora, gh
paath 72 megha, gh
paath 73 doharaai ke paath
paath 74 piethie, th
paath 75 oethaais, th
paath 76 maatjhie, tjh
paath 77 tjhoerie, tjh, Tjh, -tjh
paath 78 bowe, w, W
paath 79 khaawaawe, w, -w
paath 80 parh, rh
paath 81 orhaai, rh
paath 82 batiaai, iaai, ia

paath 83 bhaat, bh, Bh
paath 84 bhoedjal, bh
paath 85 doharaai ke paath
paath 86 pieje, j
paath 87 bieja, j, J
paath 88 dhaure, dh, Dh
paath 89 dhie, dh, -dh
paath 90 safa, f
paath 91 koffie, f, -f
paath 92 djhoeraai, djh, Djh
paath 93 djhaaroe, djh, -djh
paath 94 phoel, ph, Ph
paath 95 phal, ph
paath 96 dohoraai ke paath
paath 97 oengrie, ng
paath 98 range, ng
paath 99 sanghatian, ngh
paath 100 ghongha, ngh
paath 101 k'hoi
paath 102 pjaas, pj
paath 103 koetta, tt, dd, ll, enz.

PAATH 1 (ie, o)

1. Piethie ke tjhaapa dekhaaike bol: **"le ekgo piethie hai. Bol 'piethie'. 'Piethie' me toe 'ie' soene hai. Bol 'ie'. Djab toe 'piethie' bole hai, tab toe ketana dafe 'ie' soene hai?"**

Tab tjhaapa ke bagal 'ie' dekhaaw aur bol: ***"Aise 'ie' dekha hai. Thiek se dekh."***

Les howe se pahiele toe bord kie to kaagadj par liekhle rahiele: a m ie o a ie m o p l. Ab ie sab attjar dekhaaike bol: ***"Toe aapan oengrie se dekhaaw kaaha 'ie' liekhal hai."***

Tab paath 1 ke ek doesara parna ke nau baat dekhaaw aur bol:

"Toe aapan oengrie se dekhaaw kaaha 'ie' liekhal hai."

Dekh kie har ek siehne waala thiek se dekhaawe hai kie na.

2. Tab bord kie to kaagadj par dekhaaw kaise 'ie' liekhal dja hai. Tien dafe dhierse se 'ie' liekh, tab bol: ***"Aapan oengrie se tafra par 'ie' liekh."***

Djab siekhne waala(n) ekaat dafe thiek se liekhies hai, tab oke potlood se kaagadj par ek daarhie bhar 'ie' liekhwaihe.

3. Tab koro ke tjhaapa dekhaaike bol: ***"le koro hai. Bol 'koro'. 'Koro' me toe 'o' soene hai. Bol 'o'. Djab toe 'koro' bole hai, tab toe ketana dafe 'o' soene hai?"***

Tab tjhaapa ke bagal 'o' dekhaaw aur bol: ***"Aise 'o' dekha hai. Thiek se dekh."***

Dekh kie har ek siekhne waala thiek se dekhaawe hai kie na.

Tab bord (kie to kaagadj) par liekhal waala attjar dekhaaike bol: "Toe aapan oengrie se dekhaaw kaaha 'o' liekhal hai."

Tab paath 1 ke ek ke doesara parna ke nau baat dekhaaw aur bol: ***"Toe aapan oengrie se dekhaaw kaaha 'o' liekhal hai."***

Dekh kie har ek siekhne waala thiek se dekhaawe hai kie na.

4. Tab bord (kie to kaagadj) par dekhaaw kaise 'o' liekhal dja hai. Tien dafe dhierse se 'o' liekh, tab bol: ***"Aapan oengrie se tafra par 'o' liekh."***

Djab siekhne waala(n) ekaat dafe thiek se liekhies hai, tab oke potlood se kaagadj par ek daarhie bhar 'o' liekhwaihe.

5. Tab 'ie' aur 'o' paarie paara aur oelta se liekh aur har ek dafe poetjh: **"le kaun attjar hai?"**

Toe aisane karton par liekhal waala aur se bhie kar sachiehe.

6. Tab bol: **" 'o' liekh."** Tab bol: **" 'ie' liekh."** Thiek se dekh kie har ek siekhne waala thiek se liekhe hai kie na.

PAATH 2 (koro, bakarie)

1. Koro ke tjhaapa dekhaaie bol: **"le koro hai. Bol 'koro'."**

Tab dekhaaw djaaha 'koro' liekhal hai aur bol: **"Hia 'koro' liekhal hai. Bol 'koro'."**

Tab koro ke tjhaapa phien se dekhaaie poetjh: **"le kaun tjiedj hai?"**

Tab koro ke baat dekhaaie poetjh: **"Hia par ka liekhal hai?"**

Tab paath 1 ke doesara parna ke nau baat dekhaaw aur bol: **"Aapan oengrie se dekhaaw kaaha 'koro' liekhal hai."**

Tab siekhne waala(n) ke sahaaita kar paath 7 (roepia ke tjhaapa) paawe ke aur bol: **"Phien se dekhaaw kaaha 'koro' liekhal hai."**

2. Tab phaath 2 me bakarie ke tjhaapa dekhaaw aur bol: **"le bakarie hai. Bol 'bakarie'."**

Tab dekhaaw djaaha 'bakarie' liekhal hai aur bol: **"Hia 'bakarie' liekhal hai. Bol 'bakarie'."**

Tab bakarie ke tjhaapa phien se dekhaaie poetjh: **"le kaun tjiedj hai?"**

Tab bakarie ke baat dekhaaie poetjh: **"Hia ka liekhal hai?"**

Tab paath 1 ke doesara parna ke nau baat dekhaaw aur bol: **"Aapan oengrie se dekhaaw kaaha 'bakarie' liekhal hai."**

Tab paath 3 ke dekhaaw aur bol: **"Phien se dekhaaw kaaha 'bakarie' liekhal hai."**

3. Tab koro ke tjhaapa dekhaaw aur poetjh: **"le kaun tjiedj hai?"**

Tab koro ke baat dekhaaw aur poetjh: **"Hia ka liekhal hai?"**

Tab bakarie ke tjhaapa dekhaaika poetjh: **"Ie kaun tjiedj hai?"**

Tab bakarie ke baat dekhaaika poetjh: **"Hia ka liekhal hai?"**

Tab 'bakarie' aur 'koro' paarie paara aur oelta se liekh aur har ek dafe poetjh:
"Hia par ka liekhal hai?"

4. Les howe se pahiele toe aur ek ek toekkara karton par liekhle rahiele. Ab ie baat paarie paara aur oelta se dekhaaika poetjh:

"Hia par ka liekhal hai?"

5. Paath 1 ke phien se dekhaaika jaad karwaaw kaise 'o' aur 'ie' dekha hai. Tab phien se dekhaaw kaise 'o' liekhal dja hai, tab bol: **"Pahiele toe apane se bol: 'koro - o', tab 'o' liekh, ek daarhie bhar."**

Tab aisane phien se dekhaaw kaise 'ie' liekhal dja hai, tab bol: **"Pahiele apane se bol: 'bakarie - ie', tab aisane ek daarhie bhar 'ie' liekh."**

PAATH 3 (koro, bakarie, r, o, ie)

1. Tjhaapa ke biese me tanie se baat-tjiet kariehe: **"Toelog dekhe hai kie ekgo bakarie hai. Dekh tafra par koro dharal hai betje khaatien. Dekhe hai bakarie ka kare hai? Dekh, hia par liekhal hai: ek bakarie koro kha hai."**

(Har ek baat dekhaaika parh. Parh djaise hamlog batiaaila.)

Tab bol: **"Ab hamlog sab koi ie baat parhie dja: ek bakarie koro kha hai. Tab toe(log) akel parh."**

Thiek se soen kie siekhne waala(n) parhe hai djaise hamlog batiaaila.

Tab bol: **"Ie parna par aapan oengrie se dekhaaw kaaha 'bakarie' liekhal hai."**

Tab bol: **"Ab dekhaaw kaaha 'koro' liekhal hai."**

2. Tab bord (kie to kaagadj) par 'koro' liekh, tab poetjh: **"Hia par ka liekhal hai?"**

Tab pahielaa doei attjar ke top de aur bol: **"Ie baat ke toekkara 'ro' hai. Bol 'ro'."**

Tab 'koro' ke nieltje 'ro' liekh djaise poestak me hai.

Tab 'r' topke bol: **"le baat ke toekkara 'o' hai. Bol 'o'."**

'ro' ke nietj 'o' liekh djaise poestak me hai. Tab har ek baat kie to baat ke toekkara dekhaaie djor se parh: **"koro, ro, o."**

Tab tjaargo lijn ghiedjke band kar de djaise poestak me hai. Tab bol: **"Ab hamlog sab koi parhie dja: koro, ro o. Ab toe(log) akel parh."**

Tab 'koro' ke bagal 'o' liekh:

koro	o
ro	
o	

aur bol:

"Djab hamlog 'o' liekhiela, tab hamlog oke 'ro' bhie banaai sakiela." ('o' ke nieltje 'ro' liekh.) **"Aur djab hamlog 'ro' liekhiela, tab hamlog 'koro' bhie banaai sakiela."**

('ro' ke nieltje 'koro' liekh, tab lijn ghiedjke band kar de.)

koro	o
ro	ro
o	koro

Tab har ek baat kie to baat ke toekkara haath dekhaaie parh: **"koro, ro, o, o, ro, koro."**

Ekaat dafe siekhne waala(n) ke saath parh, tab oelogke akele parhaaw.

3. Aisane 'bakarie' me se 'rie' aur 'ie' siekhaaw:

bakarie	ie
rie	rie
ie	bakarie

4. Tab 'ro' aur 'rie' paarie paara aur oelta se liekh aur har ek dafe siekhne waalan ke parhaaw.

5. Tab ie paath ke baat phien se parh (djaise hamlog batiaaila) aur parhwaaw. Tab oesabke dekhwaaw kaaha 'koro' aur bhie 'bakarie' liekhal hai.

6. Tab ekaat dafe dhieere se 'ro' liekh aur dekhaaw kaise 'r' liekhal dja hai. Parna V ke dekh. Tab bol: **"Aapan oengrie se tafra par 'ro' liekh."**

Djab siekhne waala(n) thiek se liekhiega, tab oelogke potlood se kaagadj par ek daarhie bhar 'ro' liekhwaihe.

PAATH 4 (tjhaurie, r, ie)

1. Tjhaapa dekhaaie bol: **"Ie ek tjhaurie hai. Bol 'tjhaurie'."**

Tab dekhaaw djaaha tjhaapa ke bagal 'tjhaurie' liekhal hai aur bol: **"Hia 'tjhaurie' liekhal hai. Bol 'tjhaurie'."**

Tab tjhaapa dekhaaie poetjh: **"Ie kaun tjiedj hai?"**

Tab 'tjhaurie' dekhaaie poetjh: **"Hia par ka liekhal hai?"**

Tab bol: **"Aapan oengrie se dekhaaw ie parna par kaaha 'tjhaurie' liekhal hai."** Thiek se dekh kie sab siekhne waalan 4x attjha se dekhaawe hai kie na.

2. Tab 'tjhaurie' liekh aur poetjh: **"Hia par ka liekhal hai?"**

Tab 'tjhau' ke toekkara top de aur bol: **"Ie baat ke toekkara 'rie' hai. Bol 'rie'."** ('tjhaurie' ke nieltje 'rie' liekh djaise poestak me hai.)

Tab 'rie' ke 'r' top de aur bol: **"Ie baat ke toekkara 'ie' hai. Bol 'ie'."** ('rie' ke nieltje 'ie' liekh.) Tab lijn ghiedjke band kar de

tjhaurie
rie
ie

Tab 'tjhaurie' ke bagal 'ie' liekh aur bol: **"Djab hamlog 'ie' liekhiela, tab hamlog oke bhie 'rie' banaai sakiela."**

('ie' ke nieltje 'rie' liekh.)

"Aur djab hamlog 'rie' liekhiela, tab hamlog bhie 'tjhaurie' banaai sakiela."

('rie' ke nieltje 'tjhaurie' liekh.) Tab tjaargo lijn ghiedjke band kar de. Tab har ek baat kie to baat ke toekkara dekhaaie parh: **"tjhaurie, rie, ie, ie, rie tjhaurie."**

Ekaat dafe siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke akele parhaaw.

3. Tab liekh: bakarie

Okare nieltje: tjhaurie

Tab ie baat ke pahiel a toekkara ie rakam se top de kie khaalie 'rie' dekhaai. Tab bol: **"Dekh, toe aisan attjar dekhe hai aur bhie aisan tjiedj soene hai: bakarie, tjhaurie."**

4. Tab liekh: ie

Okare nieltje: rie

Tab 'ie' ke bagal liekh: o   aisane:

ie	o
rie	ro

Tab okare nieltje: ro

Tab tjaargo lijn ghiedjke band kar de.

Tab har ek toekkara dekhaaie siekhne waalan ke saath parh: **"ie, rie, o, ro."**

Tab har ek toekkara paarie paara aur oelta se dekhaaie poetjh:

"Hia par ka liekhal hai?"

5. Les howe se pahiele toe toekkara karton par

tjhaurie
----

koro
------

bakarie
----

liekhle rahiele. Ab ie baat paarie paara dekhaaie har ek dafe poetjh:

"Hia par ka liekhal hai?"

6. Tab paath 3 phien se parh aur parhaaw.

Tab paath 4 ke pahielia daarhie parhwaaw.

Tab doesara daarhie ke ek ek baat dekhaaie parh:

"ab ekgo tjhaurie aawe hai."

Tab ekaat dafe siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke doeno daarhie ke akele parhaaw.

7. Tab siekhne waalan ke poestak band karwaihe aur liekhwaihe: ro rie rie ro rie ro ro. Thiek se dekh kie sab koi attjha se liekhe hai kie na.

PAATH 5 (kiene, k)

1. Paath 4 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 5 ke tjhaapa ke biese me tanie se baat-tjiet kar. Siekhne waalan se bataaw kie tjhaurie ka kare hai: oe kiene hai. Poetjh: **"Tjhaurie ka kare hai?"**

Tab dekhaaw djaaha 'kiene' liekhal hai aur bol: **"Hia par 'kiene' liekhal hai. Bol 'kiene'."**

Tab tjhaapa ke dekhaaie poetjh: **"Oe ka kare hai?"**

Tab 'kiene' ke dekhaaie poetjh: **"Hia par ka liekhal hai?"**

Tab siekhne waalan ke paath 5 me dekhwaaw 'kiene' kaaha liekhal hai. (4x)

3. Tab 'kiene' liekh aur poetjh: **"Hia par ka liekhal hai?"**

Tab 'ne' top de aur bol: **"Ie baat ke toekkara 'kie' hai. Bol 'kie'."**

Tab 'kiene' ke nieltje 'kie' liekh djaise poestak me hai.

Tab 'k' topke bol: **"Ie baat ke toekkara 'ie' hai. Bol 'ie'."**

Tab 'kie' ke nieltje 'ie' liekh: kiene

Tab lijn ghiedjke band kar de. kie

ie

Tab 'kiene' ke bagal 'ie' liekh:

kiene	ie
kie	
ie	

Tab bol: **"Djab hamlog 'ie' liekhiela, tab hamlog oke bhie 'kie' banaai sakiela."** ('ie' ke nieltje 'kie' liekh.) **"Aur djab hamlog 'kie' liekhiela, tab hamlog oke bhie 'kiene' banaai sakiela."** ('kie' ke nieltje 'kiene' liekh.)

Tab lijn ghiedjke band kar de.

Tab toekkara toekkara dekhaaie parh: **"kiene, kie, ie, ie, kie, kiene."**

Ekaat dafe siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke akele parhaaw. Tab paarie paara aur oelta se dekhaaie parhwaaw.

4. Tab 'ie' liekh. Okare nieltje 'rie' liekh. Tab 'ie' ke bagal phien se 'ie' liekh. Okare bagal 'kie' liekh.

ie	ie
rie	kie

Tab band kar de.

Tab ie baat ke toekkara parh aur parhwaaw djab talak siekhne waalan na djaane hai.

5. Tab 'aawe hai' liekh aur bol: **"Hia 'aawe hai' liekhal hai. Bol 'aawe hai'."**

Tab siekhne waalan ke ie baat paath me dekhwaaw.

6. Les howe se pahiele toe toekkara karton par

tjhaurie	koro	kiene	aawe hai
----------	------	-------	----------

 liekhle rahiele. Ab ie baat paarie paara dekhaaie parhwaaw.

7. Tab siekhne waalan ke na djob se bakie aakhie se paath 5 parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke aawe hai? Kaaha 'tjhourie' liekhal hai? Oe kaun tjiedj kiene hai? Kaaha 'koro' liekhal hai? Kaaha 'kiene' liekhal hai?"**

Tab paath djob se parh siekhne waalan khaatien.

Tab oelogke saath parh (djaise hamlog batiaaila!)

Tab oelogke paarie paara parhaaw.

8. Tab dekhaaw kaise 'k' liekhal dja hai. (Parna V ke dekh.) Tab siekhne waalan ke 'k' tafra par liekhwaihe, tab potlood se kaagadj par, ek daarhie bhar 'k' liekhwaihe. Tab 'kie', 'rie', 'ro' aur phien se 'kie' liekhwaihe.

PAATH 6 (dhaurke, ke, e)

1. Paath 4 aur 5 phien se parhwaaw. Djaun baat aur baat ke toekkara oeppar se nieltje liekhal hai, oesabke bhie parhwaaw.

2. Tab paath 6 ke tjhaapa aur 'dhaure' siekhaaw djaise paath 4 ke 1 me liekhal hai. Tab paath 5 me 'dhaurke' dekhwaaw.

3. Tab 'dhaurke' liekh aur poetjh: **"Hia ka liekhal hai?"**

Tab 'dhaur' top de aur bol: **"Ie baat ke toekkara 'ke' hai. Bol 'ke'."**

Aisane 'e' bhie siekhaaw.

4. Tab 'e' liekh. Okare nieltje 'ke' liekh. Tab 'e' ke bagal 'ie' liekh. Okare nieltje 'kie' liekh.

Tab lijn ghiedjke band kar de.

e	ie
ke	kie

Tab dekhaaike parh, tab parhaaw: **"e, ke, ie, kie. e, ie, ke, kie."** Tab paarie paara aur oelta se dekhaaike parhwaaw djab talak siekhne waalan na djaane hai.

Tab aisane siekhaaw:

1. ↓	o	ie
	ro	rie

2. →

5. Tab toekkara toekkara karton par liekhal waala attjar paarie paara dekhaaike parhwaaw:

o
---

ie
----

e
---

ke
----

kie
-----

ro
----

rie
-----

6. Tab karton par liekhal waala baat

tjhaurie
----

bakarie
----

kiene
----

aawe hai
----

 aur

dhourke
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

7. Tab siekhne waalan ke na djor se, bakie aakhie se khiessa parhwaaw. Oelogse 'bhaagal' bataaw. (Oesab ie baat abbe na parh paawe hai.)

Tab poetjh: **"Bakarie ka kare hai? Ie kaaha liekhal hai? Kaahe khaatien oe dhaurke bhaagal? Ie kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh siekhne waalan khaatien, tab oelogke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw (djaise hamlog batiaaila.)

8. Tab siekhaaw kaise 'e' liekhal dja hai djaise paath 1 ke 4 me liekhal hai.

Tab siekhne waalan ke poestak band karwaihe aur liekhwaihe: e, o, ie, ke, ro, kie. Tab liekhwaihe djaun attjar siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 7 (roepia, r, oe)

1. Tjhaapa aur 'roepia' siekhaaw djaise paath 4 ke 1 me. 'roepia' paath me dekhwaaw.

Tab 'koro' liekh aur parhwaaw, tab okare nieltje 'roepia', kiene', 'dhaurke' aur phien se 'roepia' liekh aur parhwaaw.

2. 'roe' aur 'oe' siekhaaw djaise paath 5 ke 3 me.

3. Tab 'oe' liekh. Okare nieltje 'roe' liekh. Tab 'oe' ke bagal 'o' liekh, okare nieltje 'ro' liekh. Tab 'o' ke bagal 'ie' liekh aur okare nieltje 'rie' liekh.

oe	o	ie
roe	ro	rie

Tab lijn ghiedjke band kar de.

Tab dekhaaike parh, tab parhwaaw: **oe, roe, o, ro, ie, rie.**

Tab liekh:

roe
ro
rie

Tab liekh:

rie
kie

tab parhwaaw.

4. Tab toekkara toekkara karton par liekhal waala attjar paarie paara dekhaaike parhwaaw: o oe ie e

5. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

tjhaurie aawe hai

tjhaurie aawe

tjhaurie

tjhaurie aawe

tjhaurie aawe hai

Har ek baat dekhaaike parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

Aisane bhie siekhaaw: tjhaurie kiene hai

tjhaurie kiene

tjhaurie

tjhaurie kiene

tjhaurie kiene hai

(Ie rakam se oe baat siekhaawal dja hai djaun ke bahoet matlab na hai, djaise 'hai')

6. Tab 'ek' liekh aur bol: **"Hia par 'ek' liekhal hai. Bol 'ek'"**

Tab siekhne waalan ke paath me 'ek' dekhwaaw. (2x) Thiek se dekh kie sab koi attjha se dekhaawe hai.

7. Tab 'dher' liekh aur bol: **"Hia par 'dher' liekhal hai. Bol 'dher'."**

Tab siekhne waalan ke paath me 'dher' dekhwaaw. Dekh kie oesab thiek se dekhaawe hai kie na.

8. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Tjhaurie ka kare hai? Kaaha liekhal hai? Koro sasta kie mahanga hai? Kaaha liekhal hai?"**

Tab paath djor se parh siekhne waalan khaatien, tab oelogke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw.

9. Tab aadha daarhie bhar 'oe' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: roe, rie, ro, e, o, ie, oe, ke, kie, roe, rie, ro.

PAATH 8 (koro, o, k)

1. Paath 7 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab tjhaapa aur 'koro' siekhaaw djaise paath 4 ke 1 me.

Tab 'koro' liekhke parhwaaw, tab okare nieltje 'roepia' 'tjhaurie' aur 'dhaurke' bhie liekhke parhwaaw.

3. Tab 'ko' aur 'o' siekhaaw djaise paath 5 ke 3 me.

4. Tab 'o' liekh, okare nieltje 'ko' liekh. Tab 'o' ke bagal 'e' liekh aur okare nieltje 'ke' liekh. Tab 'e' ke bagal 'ie' liekh aur okare nieltje 'kie' liekh.

Tab lijn ghiedjke band kar de

o	e	ie
ko	ke	kie

Tab dekhaaie parh, tab parhwaaw: **"o, ko, e, ke, ie, kie."**

Tab paara paarie aur oelta se parhwaaw.

Tab liekh:

ko
kie
ke

tab parh aur parhwaaw. Tab liekh:

ro	rie
ko	kie

tab parh aur parhaaw: ro, ko, rie, kie. Aur bhie: ro, rie, ko, kie.

5. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

roe
-----

ke
----

ko
----

kie
-----

rie
-----

paara paarie dekhaaike parhwaaw.

6. Tab liekh: 'dewe hai' Aur bol: **"Hia par 'dewe hai' liekhal hai. Bol 'dewe hai'."**

Tab siekhne waalan ke 'dewe hai' paath me dekhwaaw. (1x)

Tab toekkara karton par liekhal waala baat

dewe hai
----

kiene hai
----

aawe hai
----

 paa
paara dekhaaike parhwaaw.

7. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke pahielā doei daarhie parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke koro kiene hai? Kaaha 'tjhaurie' liekhal hai? Oe ketana paisa bhare hai? Kaaha liekhal hai?"**

Tab paath ke khiessa parh siekhne waalan khaatien, tab oelogke saath parh, tab oelogke paara paarie parhaaw.

8. Tab liekhwaihe: ie, o, e, oe. Tab ek daarhie bhar 'koro' liekhwaihe.

PAATH 9

Ie paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Karton par liekhal waala baat ke toekkara

roe
-----

kie
-----

ke

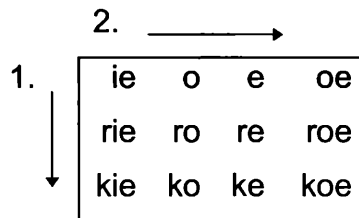
ro
----

ko
----

kie
-----

paarie paara dekhaaike parhwaaw djab talak siekhne waalan na djaane hai.

2. Tab ie baat ke toekkara parhwaaw
djaun toe les howe se pahiele
liekhle rahiele:

3. Tab 'phien se' liekh aur bol: **"Hia 'phien se' liekhal hai. Bol 'phien se'."**

Tab siekhne waalan ke paath me 'phien se' dekhwaaw.

Aisane 'khaai' bhie siekhaaw.

4. Tab toekkara karton par liekhal waala baat aawe hai phien se aur khaai paarie paara dekhaaike parhwaaw.

5. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke phien se aawe hai? Kaaha 'bakarie' liekhal hai? Oe aawe hai ka kare khaatien? Kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw.

6. Tab siekhne waalan ke poestak band karwaaike liekhwaihe: ke, koro, roe, rie, kie, koe.

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun attjar oelog maange hai aur djaane hai liekhe.

(Djab siekhne waala(n) tjarphar hai, tab oe(log) paath 10 bhie ek dain me parh sake hai.)

PAATH 10

Ie paath me paath 1 se 9 talak doharaawal dja hai. Djab siekhne waala(n) tjarphar hai, tab oe(log) paath 10 paath 9 se ek dain parh sake hai.

1. Les howe se pahiele toe ie baat bord kie to kaagadj par liekhle rahiele:

ek bakarie	ek koro	ek tjhaurie	ek bakarie
bakarie	koro	tjhaurie	ek koro
ek bakarie	ek koro	ek tjhaurie	ek tjhaurie

Ab haath dekhaaike oeppar se nieltje talak parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

2. Tab 'tab' liekh aur bol: **"Hia 'tab' liekhal hai. Bol 'tab'."**

Tab siekhne waalan ke paath me 'tab' dekhwaaw. (4x)

3. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw. Oesabke sahaaita kar de oe baat parhe ke djaun oelog na parh paai.

Tab poetjh: **"Bakarie ka kare hai? Kaaha liekhal hai? Tab ka howe hai? Oe aawe hai ka kare khaatien? Tjhaurie djab kien tjoekal, tab ka kare hai? Tab ka howe hai?"**

Tab khiessa parh siekhne waalan khaatien, (djaise hamlog batiaaila,) tab oelogke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw.

4. Tab siekhne waalan ke 'koro' 'tjhaurie', 'bakarie', 'aawe hai' aur 'kiene hai' paath me dekhwaaw.

5. Tab siekhne waalan ke poestak band karwaaike liekhwaihe: oe, e, o, ie, ko, ke, rie, roe, koe, koro, aur bhie djaun attjar aur baat siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 11 (Sjaantie, t)

1. Tjhaapa aur 'Sjaantie' siekhaaw. Paath me 'Sjaantie' dekhwaaw. Tab 'Sjaantie' liekhke parhwaaw, tab okare nieltje 'tjhaurie', 'bakarie' aur 'kiene' bhie liekhke parhwaaw.

2. Tab 'tie' aur 'ie' siekhaaw djaise paath 5 ke 3 me.

3. Tab 'ie' liekh. Okare nieltje 'tie' liekh. Tab 'ie' ke bagal 'o' liekh, okare nieltje 'to' liekh. Tab 'o' ke bagal 'oe' liekh aur okare nieltje 'toe' liekh.

ie	o	oe
tie	to	toe

Tab lijn ghiedjke band kar de.

Tab haath dekhaaike parh, tab parhwaaw: "ie, tie, o, to, oe, toe." Tab paarie paara aur oelta se dekhaaike parhwaaw.

4. Tab liekh:

tie
to
toe

Tab haath dekhaaike parh, tab parhwaaw.

Tab ie baat ke toekkara aisan top de kie khaalie 't' dekhaai, tab bol:

"Dekh, toe aisan attjar dekhe hai aur bhie aisan tjiidj soene hai: tie, to, toe."

5. Tab liekh:

tie	to	toe
kie	ko	koe

Tab haath dekhaaike parh, tab parhwaaw, pahiele oepar se niittje talak, tab bhie ek kait se oe kait talak.

6. Tab toekkara karton par liekhal waala baat ke toekkara

ke
----

 aur

tie
-----

 dekhaaike parhwaaw. Tab ie doi toekkara bagal bagal dharke 'ketie' banaaike parhwaaw.

Aisane karke

to
----

 aur

ke
----

 se 'toke' banaaike parhwaaw.

Aisane karke

toe
-----

 aur

re
----

 se 'toere' banaaike parhwaaw.

Aisane karke

ro
----

 aur

tie
-----

 se 'rotie' banaaike parhwaaw.

(Tjaahe 'rotie' ke 't' doesar rakam soena hai, tabbo ohie rakam dekha hai.)

7. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"*le tjhaurie ke ka naam hai? Kaaha 'Sjaantie' liekhal hai?*"**

Tab khiessa parh siekhne waalan khaatien, tab oelogke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw.

8. Tab siekhaaw kaise 't' liekhal dja hai. Siekhne waalan ke 't' tafra par liekhwaihe, tab potlood se kaagadj par ek daarhie bhar 't' liekhwaihe.

Tab oelogke 'ketie', 'toere' aur 'toke' bhie doi tien dafe liekhwaihe.

PAATH 12 (bedie, e, b)

1. Paath 11 phien se parhwaaw.

2. Tab tjhaapa aur 'bedie' siekhaaw djaise paath 4 ke 1 me. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'bedie' liekhke parhwaaw. Tab okare nieltje 'bakarie', 'Sjaantie' aur 'koro' bhie liekhke parhwaaw.

3. Tab 'be' aur 'e' siekhaaw djaise paath 3 ke 2 me.

4. Tab oeppar se nieltje liekh:

e	e	e
be	ke	re

Tab haath dekhaaike oeppar se nieltje talak parh, tab parhaaw. Tab paarie paara dekhaaike parhaaw.

5. Tab liekh:

be
bie

Tab parh, tab parhaaw.

6. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

be	kie	re	ro
----	-----	----	----

aur

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

Tab

 aur

 phien se dekhaaike parhwaaw. Tab ie doi toekkara bagal bagal dharke 'betie' banaaike parhwaaw. (Tjaahе 'betie' ke 't' doesar rakam soena hai, tabbo ohie rakam dekha hai.)

Aisane bhie

 aur

 se kariehe.

Aisane bhie

 aur

 se kariehe.

Aisane bhie

 aur

 se kariehe.

7. Tab 'bemaar' liekh aur bol: **"Hia 'bemaar' liekhal hai. Bol 'bemaar'."**

Tab siekhne waalan ke 'bemaar' paath me dekhwaaw.

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

bedie par   bakarie par   bedie par
bedie   bakarie   bakarie par
bedie par   bakarie par

Siekhaaw djaise paath 7 ke 5 me.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke bedie par hai? Kaaha liekhal hai? Ka bhail ose? Kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh siekhne waalan khaatien, tab oelogke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw.

10 Tab siekhaaw kaise 'b' liekhal dja hai djaise paath 1 ke 4 me aur ek daarhie bhar 'b' liekhwaihe.

Tab 'betie', 'koro', 'toe' aur phien se 'betie' liekhwaihe. Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 13 (soete, t, e)

1. Tjhaapa aur 'soete' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'soete' liekhke parhwaaw. Tab okare niettje 'bedie', 'roepia' aur 'Sjaantie' bhie liekhke parhwaaw.

2. Tab 'te' aur 'e' siekhaaw djaise paath 3 ke 2 me.

3. Tab liekh:

e	ie	o
te	tie	to

 aur siekhaaw djaise paath 4 ke 4 me.

4. Tab liekh:

te
tie
to
toe

 aur siekhaaw.

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

te	toe	tie
ke	koe	kie
re	roe	rie

2. →

6. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

be
----

ro
----

kie
-----

tie
-----

te
----

roe
-----

toe
-----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

7. Tab karton par liekhal waala baat

bedie
----

soete

Sjaantie
----

bakarie
----

 aur

bemaar
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

8. Tab siekhne waalan ke aakhie se ie paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke bemaar hai? Kaaha liekhal hai? Oe kaaha hai? Oe ka kare hai? Kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

9. Tab liekhwaihe: 'toere', 'toke', 'ketie', 'rotie' aur 'betie'. Tab ie baat me se phien se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 14 (taake, aa, t)

1. Tjhaapa aur 'taake' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'taake' liekhke parhwaaw. Tab okare nieltje 'Sjaantie', 'bakarie' aur 'bedie' bhie liekhke parhwaaw.

2. Tab 'taa' aur 'aa' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	aa	aa
taa	raa	kaa

4. Tab liekh
aur siekhaaw:

taa
kaa
raa

Tab t, k, r aisan top de kie khaalie tien 'aa' dekhaai. Tab bol: **"D toelog aisan attjar dekhe hai aur bhie aisan tjedj soene hai: taa, kaa, raa."**

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

taa	te	tie
kaa	ke	kie

 2. $\longrightarrow$

6. Tab liekh aur siehaaw:

taa	kaa	raa
taake	kaate	raate

(khaalie oepar se niittje talak)

7. Tab 'baap' liekh aur bol: **"Hia 'baap' liekhal hai. Bol 'baap'."**

Tab siekhne waalan ke 'baap' paath me dekhwaaw.

8. Tab '?' liekh aur bol: **"le tjiedj hamlog liekhiela djab koi koetjh poetjhe hai. le 'poetjhe ke tjienha' bolaawal dja hai. Ab paath me dekhaaw kaaha aisan tjiedj liekhal hai."**

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke aail hai? Oe ka kare hai? le baat kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh siekhne waalan khaatien, tab oelogke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw.

10 Tab siekhaaw kaise 'aa' liekhal dja hai djaise paath 1 ke 4 me. Siekhne waalan ke samdjhaaw kie poestak ke 'aa' liekhal waala 'aa' se tanie se doesar rakam dekha hai, bakie tabbo ekahie attjar hai. Ek daarhie bhar 'aa' liekhwaihe.

Tab 'taake', 'betie', 'koro' aur 'kaate' bhie liekhwaihe.

PAATH 15 (baap, aa, b)

1. Tjhaapa aur 'baap' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'baap' liekhke parhwaaw. Tab okare niittje 'bedie', 'soete', bakarie' aur 'taake' bhie liekhke parhwaaw.

2. Tab 'baa' aur 'aa' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	aa	aa	aa
baa	taa	kaa	raa

4. Tab liekh aur siekhaaw:

baa
raa
taa
kaa

5. Tab ie baat ke toekkara siekhwaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

baa	be	boe	bo
taa	te	toe	to
raa	re	roe	ro

2. →

6. Tab liekh aur parhwaaw:

baa	be	boe	baa
baakie	betie	boeroe	baate

7. Tab 'dekhe hai' liekh aur bol: **"Hia 'dekhe hai' liekhal hai. Bol 'dekhe hai'."**

Tab siekhne waalan ke 'dekhe hai' khiessa me dekhwaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

bemaar

Sjaantie

baap

dekhe hai

aur bakarie paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke aawe hai? Kaaha liekhal hai? Oe ka dekhe hai? Kaaha liekhal hai? Ke bemaar hai? Kaaha liekhal hai?"**

10. Tab liekhwaihe: 'toe baate', 'oe koro' 'ie baakie', 'tor koekoe', 'oe ketie', 'ie boeroe'. Tab ie baat me se phien se liekhwaihe djaun oesab maange hai liekhe.

PAATH 16 (bolaawe, l, aa)

1. Tjhaapa aur 'bolaawe' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'bolaawe' liekhke parhwaaw. Tab okare nieltje 'bakarie', 'bedie', 'baap' aur 'soete' bhie liekhke parhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	ie
laa	lie

4. Tab liekh aur siekhaaw:

laa
lie

5. Tab liekh aur siekhaaw:

laa
taa
baa

6. Tab liekh aur siekhaaw:

laa	laa
laatie	laabe

7. Tab 'maai' liekh aur bol: **"Hia 'maai' liekhal hai. Bol 'maai'."**

Tab siekhne waalan ke 'maai' khiessa me dekhwaaw.

Tab aisane 'bole' bhie siekhaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

bolaawe

Sjaantie

maai

baap

bemaar

aur

bole

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke Sjaantie ke maai ke bolaawe hai? Kaaha liekhal hai? Oe ke se koetjh bole hai? Kaaha liekhal hai? Oe maai se ka bole hai? Kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh siekhne waalan khaatien, tab oelogke saath parh, tab oelogke paarie paara parhaaw.

10. Tab siekhaaw kaise 'l' liekhal dja hai djaise paath 1 ke 4 me. Tab 'laabe', 'lebe', 'laatie' aur 'koro' bhie liekhwaihe.

PAATH 17 (bole, l)

1. Tjhaapa aur 'bole' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'bole' liekhke parhwaaw. Tab okare niyttje 'bedie', 'bolaawe', aur 'baap' bhie liekhke parhwaaw.

2. Tab 'le' aur 'e' siekhaaw.

3. Tab liekh aur liekhaaw:

e	aa	o
le	laa	lo

4. Tab liekh aur siekhaaw:

le
laa
lo

5. Tab liekh aur siekhaaw:

2.	→
1.	↓
	le lo lie laa
	re ro rie raa
	be bo bie baa

6. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

bo
----

 aur

le
----

 dekhaaike parhwaaw
Tab bagal bagal dharke 'bole' banaaike parhwaaw.

Tab aisane karke

laa
-----

 aur

tie
-----

 se 'laatie' banaaike parhwaaw,

bo
----

 aur

lie
-----

 se 'bolie' banaaike parhwaaw,

koe
-----

 aur

koe
-----

 se 'koekoe' banaaike parhwaaw,

baa
-----

 aur

tie
-----

 se 'baatie' banaaike parhwaaw.

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele ke liekhle rahiele:

baap se	maai se	tjhaurie se	baap se
baap	maai	tjhaurie	maai se
baap se	maai se	tjhaurie se	tjhaurie se

8. Tab 'dekh' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

9. Tab karton par liekhal waala baat

bole
------

dhaurke
----

maai
------

bakarie
----

dekh
------

aur

bemaar
----

 paara paarie dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Sjaantie kaaha hai? Oe kaahе khaatien bedie par hai? Ke ie baat bole hai? Oe ke se batia hai?"**

(Hardam dekhwaaw ie baat kaaha liekhal hai.)

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oesabke akele parhaaw.

11. Tab liekhwaihe: 'bole', 'laatie', 'ketie', 'ie koekoe' aur 'oe rotie'. Tab ie baat me se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 18 (bakarie, a)

1. Tjhaapa aur 'bakarie' siekhaaw. Paath me 'bakarie' ke dekhwaaw.

2. Tab 'bak', 'ak' aur 'a' siekhaaw. (Jaad kar kie Sarnaamie Hiendoestanie me 'a' na djaise 'aa' soena hai, (khaalie baat ke ant me,) bakie djaise 'bakarie' ke 'a'.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

a	a	a
ak	ak	ak
bak	lak	tak

4. Tab liekh aur siekhaaw:

bak
tak
lak

5. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

a	aa
ak	aak
bak	baak

2. →

6. Tab 'gail' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

7. Tab aisane 'tab' liekh aur siekhaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

dhourke
----

dekh
------

maai
------

bole
------

gail
------

aur

tab
-----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Maai ke se koetjh bole hai? Kaaha liekhal hai? Oe ka bole hai? Kaaha liekhal hai? Tab Sjaantie ka kare hai? Kaahe khaatien?"**

(Tjhaapa ke dekh: Bakarie battja deis raha.)

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke akele parhaaw.

10. Tab liekhwaihe: 'bakarie', 'taake', 'ie koro', 'lebe', 'laabe'. Tab ie baat me se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 19

Ie paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Liekh aur siekhaaw:

1. ↓

a	e	o	ie
ak	ek	ok	iek
bak	bek	bok	biek

2. →

2. Tab liekh aur
siekhaaw:

a	a	a
ba	ka	ba
bakie	kare	bataabe

3. Tab 'battja' liekh aur siekhaaw.

Tab aisane 'na bahoet' bhie siekhaaw.

4. Tab karton par liekhal waala baat

bakarie

bemaar

na bahoet

gail

battja paarie paara dekhaaike parhwaaw.

5. Tab siekhne waalan ke saath paath 18 phien se parh. Tab oelogke aakhie se paath 19 parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke gail battja ke dekhe? Kaaha liekhal hai? Kekar battja raha? Kaaha liekhal hai? Maai ka bolies? Oe kaahe khaatien ie baat bolies?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

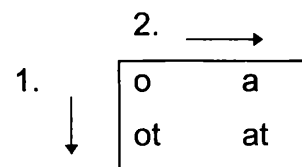
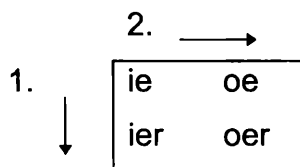
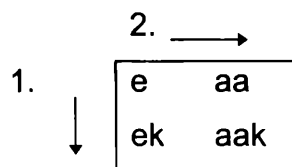
6. Tab liekhwaihe: 'laabe', 'betie', 'bakarie', 'kare', 'koro', 'bataabe' aur 'koekoe'.
Tab ie baat me se liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai liekhe.

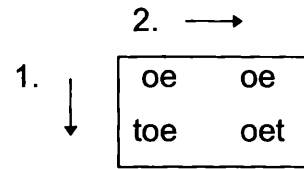
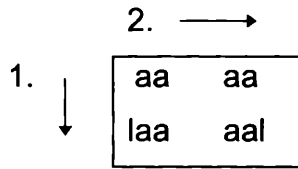
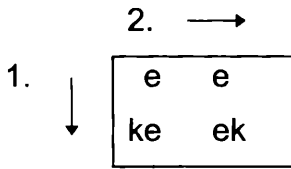
(Djab siekhne waalan tjarphar hai, tab oelog paath 20 bhie ek dain me parh sake hai.)

PAATH 20

Ie paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai. Paath 11 se 19 talak doharaawal dja hai.

1. Parhwaaw djaun baat ke toekkara toe les howe se pahiele liekhle rahiele.
Parhwaaw djaise dekhaawal gail hai: pahiele oeppar se nieltje talak, tab bhie ek kait se doesar kait talak:

2. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhaaw. Djab koi ek baat na djaane hai, tab sahaaita kar. Dje maange hai koetjh poetjhe, oke tjaahie aapan haath oethaai ke.

Tab poetjh: **"Ke Sjaantie ke taake hai? Kaaha liekhal hai? Sjaantie kaaha hai? Kaaha liekhal hai? Baap maai se ka bole hai? Aur maai Sjaantie se ka bol hai? Tab Sjaantie kaaha dja hai? Tab maai baap se ka bole hai? Kaaha ie sab liekhal hai?"**

Tab khiessa parh siekhne waalan khaatien (djaise hamlog batiaaila,) tab oelogke saath parh, tab oelogke akele parhaaw.

3. Tab liekhwaihe: 'bole', 'tor baat', 'ek bakarie', 'laal', 'tab', 'toe baate'. Tab ie baat me se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 21 (lakarie, a-, l)

1. Tjhaapa aur 'lakarie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'lakarie' liekhke parhwaaw. Tab okare nieltje 'bakarie', 'bole' aur 'taake' bhie liekhke parhwaaw.

2. Tab 'lak', 'ak', aur 'a' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

a	a	a
ak	ar	ab
lak	lar	lab

4. Tab liekh
aur siekhaaw:

2. →

1. ↓

lak	lek	laak
lar	ler	laar
lab	leb	laab

5. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

leb
-----

laab
------

tab
-----

taak
------

baak
------

bar
-----

 aur

bier
------

 paarie paara dekhaaie parhwaaw djab talak siekhne waalan na djaane hai.

6. Tab 'banaawe' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.
Aisane 'na' aur 'lewe' bhie siekhaaw.

7. Tab liekh

toe	aa	kaa	ba	ka
toere	aarie	kaate	bakie	kare

aur parhaaw:

8. Tab karton par liekhal waala baat

aawe hai
----

lakarie
----

lewe
------

banaawe hai
----

 aur

ek
----

 paarie paara parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke aawe hai lakarie lewe? Oe lakarie ke kaate hai kie toere hai? le kaaha liekhal hai? Oe kaun tjiedj se lakarie kaate hai? le kaaha liekhal hai? Oe kaatal lakarie se ka kare hai?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

10. Tab liekhwaihe: 'lakarie', 'bakarie', 'baakie', 'toe kaat', 'toe toer', 'aarie'. Tab ie baat me se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 22 (botal, al, a-)

1. Paath 21 siekhne waalan ke saath phien se parh.

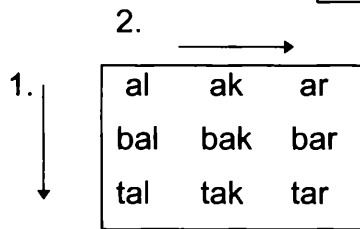
2. Tab tjhaapa aur 'botal' siekhaaw. Paath me 'botal' ke dekhwaaw.

3. Tab 'tal', 'al' aur 'a' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

a	e	aa
al	el	aal
tal	tel	taal

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

6. Tab 'dekhe hai' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

Aisane 'khaai' bhie siekhaaw.

Aisane 'phore' bhie siekhaaw.

7. Tab karton par liekhal waala baat

aawe hai

dekhe hai

botal

phore

khaai aur lewe hai paarie paara dekhaaie parhwaaw.

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

ekgo bakarie	ekgo botal	ekgo bakarie
bakarie	botal	ek bakarie
ekgo bakarie	ekgo botal	ekgo botal
	ek	botal

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Bakarie ka dekhe hai? Oe maange hai ka kare? Ka howe hai botal se? Ie sab baat kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

10. Tab liekhwaihe: 'ek botal', 'toere', 'lakarie', 'koro' aur 'bakarie'. Tab ie baat me se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 23 (moeh, oe, m)

1. Tjhaapa aur 'moeh' siekhaaw. Paath me 'moeh' dekhwaaw.

2. Tab 'moe' aur 'oe' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	e	aa
moe	me	maa

4. Tab liekh aur siekhaaw:

moe
me
maa

5. Tab liekh aur siekhaaw:

1.	↓	
		2. →

moe	me	maa
roe	re	raa
toe	te	taa

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

aapan bakarie	aapan moeh	aapan bakarie	aapan botal
bakarie	moeh	aapan moeh	ek botal
aapan bakarie	aapan moeh	aapan botal	ekgo botal

7. Tab 'phoetal' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

8. Tab karton par liekhal waala baat

botal	kaatie	phoetal	lewe hai
-------	--------	---------	----------

 aur

moeh
------

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke saath paath 22 phien se parh.

Tab oelogke aakhie se paath 23 parhaaw.

Tab poetjh: **"Bakarie ka kare hai? Tab ka howe hai? le sab kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

10. Tab siekhaaw kaise 'm' liekhal dja hai djaise paath 1 ke 2 me. Tab ek daarhie bhar 'm' liekhwaihe. Tab bhie 'moerie me', 'botal me' aur 'baakie me' liekhwaihe.

PAATH 24 (aadmie, m)

1. Tjhaapa aur 'aadmie' siekhaaw. Paath me 'aadmie' ke dekhwaaw.

2. Tab 'mie' aur 'ie' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:
(Jaad kar kie 'a' soena hai djaise 'bagal' me.)

ie	o	a
mie	mo	ma

4. Tab liekh aur siekhaaw:

mie
mo
ma

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. $\longrightarrow$

mie	moe	ma	maa
lie	loe	la	laa
bie	boe	ba	baa

6. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

 aur

 dekhaaike parhwaaw. Tab ie doeno toekkara bagal bagal dharke 'moerie' banaaike parhwaaw.

Aise

 aur

 se

 banaaike parhwaaw.

aur

 se

 banaaike parhwaaw.

aur

 se

 banaaike parhwaaw.

7. Tab 'banaawe' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

Aisane 'phoetal' bhie siekhaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

aadmie
----

lakarie
----

lewe hai
----

aawe hai
----

 aur

banaawe
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhaaw. Tab poetjh:
**"Aadmie aawe hai ka kare khaatien? Oe lakarie se ka kariega?
 le kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

Tab liekhwaihe: 'ek maaro me', 'ie lakarie', 'oe botal', 'bemaar' aur 'moerie'. Tab ie baat me se phien se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 25 (maaro, m)

1. Tjhaapa aur 'maaro' siekhaaw. Paath me 'maaro' ke dekhwaaw.

2. Tab 'maa' aur 'aa' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	oe	ie
maa	moe	mie

4. Tab liekh aur siekhaaw:

maa
ma
moe
mie

2. →

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

maa	me	ma	mie
taa	te	ta	tie
kaa	ke	ka	kie
raa	re	ra	rie

6. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara maa dekhaaike parhwaaw.

Tab okare bagal karton par liekhal waala toekkara r dharke maar banaaike parhwaaw. Aise kariehe moe aur r se, ma aur r se, aur bhie mie aur r se.

7. Tab 'banaais' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

botal se	lakarie se	botal se	botal se
botal	lakarie	lakarie se	botal ke
botal se	lakarie se	koro se	botal me

9. Tab siekhne waalan ke saath paath 24 ke phien se parh.

Tab oelogke aakhie se paath 25 ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke maaro banaais hai? Kaun tjielj se? Kaun tjielj maaro me hai? Aadmie ose ka kare hai?"**

Hardam dekhwaaw kaaha liekhal hai djaun djabaap siekhne waalan dewe hai.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

10. Tab liekhwaihe: 'bielaar', 'maaro me', 'bemaar', 'koro', 'mierie'. Tab ie baat me se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 26

Ie paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 25 ke khiessa phien se parhwaaw.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

maa	laa	taa	kaa
maal	laal	taal	kaal

3. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

bakarie par	aadmie par	bakarie par	total par
bakarie	aadmie	aadmie par	total ke
bakarie par	aadmie par	total par	total me

4. Tab 'sabere' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

5. Tab karton par liekhal waala baat

aadmie	soete	bakarie	bedie
--------	-------	---------	-------

sabere
----

 aur

bielaar
----

 paarie paara dekhaaie parhwaaw.

6. Tab siekhne waalan ke aapan aakhie se paath ke khiessa parhwaaw. Dje maange hai koetjh poetjhe, oke tjaahie aapan haath oethaai ke. Oesabke sahaaita kar deihe oe baat ke parhe djaun oelog abbe na djaane hai djaise 'aur' aur 'ohie'.

Tab poetjh: **"Aadmie ke kaun rakam bielaar hai? Oke kaun doesar djanaawar hai? Bakarie kaaha soete hai? Bielaar kaaha soete hai? Aur aadmie kaaha soete hai?"**

Tab siekhne waalan ke dekhwaaw kaaha 'laal bielaar', 'ekgo bakarie', 'baakie me' aur 'aapan bedie par' liekhal hai.

7. Tab liekhwaihe: 'baakie me', 'maaro me', 'ek laal bielaar' aur 'raat ke'. Tab ie baat me se phien se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 27 (kakahie, h, baat ke ant ke -a)

1. Tjhaapa aur 'kakahie' siekhaaw. Paath me 'kakahie' ke dekhwaaw.

2. Tab 'hie' aur 'ie' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	aa
hie	haa

4. Tab liekh aur siekhaaw:

hie
haa

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

hie	haa
mie	maa
kie	kaa

 2. $\longrightarrow$

6. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

hie
-----

 dekhaaike parhwaaw. Tab karton par liekhal waala attjar

o
---

 okare aage dharke

ohie
------

 banaaike parhwaaw.

Aisane

hie
-----

 aur

le
----

 se

'hie'
----

 banaaike parhwaaw.

Aisane

ra
----

 aur

hie
-----

 se

'rahie'
----

 banaaike parhwaaw.

7. Tab 'kakahie' liekh aur parhaaw. Okare nieltje 'kare' liekh aur parhaaw.

Tab ie doeno baat ke pahiel a toekkara dekhaaike bol:

"Toelog djaane hai kie ie baat ke toekkara 'ka-' hai. Bakie djab ie toekkara ke paatjhe koetjh na hai, tab 'a' djaise 'aa' soena hai." ('kare' ke nieltje 'ka' liekh.) ***"Hia par 'ka' liekhal hai. Bol 'ka'."***

Tab haath dekhaaike parh, tab parhwaaw: ***"kakahie, kare, ka."***

Tab paath me 'ka' dekhwaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

tjhaurie
----

kakahie
----

koro
------

ketie
----

ka
----

 aur

karie
----

 paarie paraa dekhaaike parhwaaw.

9. Tab phien se '?' siekhaaw djaise paath 14 ke 8 me.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: ***"Ie kekar kakahie hai? Kaaha liekhal hai?"***

Tab siekhne waalan ke 'ka kare hai?' aur 'ie ek kakahie hai' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'h' liekhal dja hai djaise paath 1 ke 2 me. Parna V k dekh. Ek daarhie bhar 'h' liekhwaihe.

Tab 'ek kakahie', 'ohie kakahie' aur 'hie' bhie liekhwaihe.

PAATH 28 (mohar, h)

1. Paath 27 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 28 ke tjhaapa aur 'mohar' siekhaaw. Paath me 'mohar' ke dekhwaaw. Tab tien dafe 'mohar' ke liekhwaihe.

3. Tab 'har' aur 'ar' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ar	oe	e
har	hoe	he

5. Tab liekh aur siekhaaw:

har
hoe
he

6. Tab liekh aur siekhaaw

1.	↓	
		2. →

har	hoe	he
tar	toe	te
bar	boe	be

7. Tab liekh

har	hoe	he	hie	haa
mohar	kaahoe	rahe	hie	haare

(Ie baat ke toekkara bhie karton par liekhal aur parhaawal djaai sake hai dja paath 27 ke 6 me.)

8. Tab 'maai' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

9. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

hamaar maai	hamaar mohar	hamaar maai	hamaar maai
maai	mohar	hamaar mohar	okar maai
hamaar maai	hamaar mohar	hamaar kakahie	ekgo maai

10. Tab 'lagaawe hai' liekh aur siekhaaw. Paath me dekhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhaaw. Oesabke sahaaita kar de 'leike' parhe. Oesab ie baat ke abbe na djaane hai parhe.

Tab poetjh: **"Hamaar maai ke kaun tjielj hai? Toe ka sotje hai kie oe ese ka kariega?"**

Tab siekhne waalan ke 'ek ketie me', 'Oe mohar' aur 'ka karie' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oesabke parhaaw.

12. Tab liekhwaihe: 'hamaar mohar', 'Oe ka karie?', 'mohar ke ketie' aur 'hamaar botal'. Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai (aur djaane hai) liekhe.

PAATH 29 (hol, h, baat ke ant ke -a)

1. Paath 28 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 29 ke tjhaapa aur 'hol' siekhaaw. Paath me 'hol' ke dekhwaaw.

3. Tab 'ho' aur 'o' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

o	aa	oe
ho	haa	hoe

5. Tab liekh aur siekhaaw:

ho
haa
hoe

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.   2. $\longrightarrow$

ho	haa	hoe
lo	laa	loe
ko	kaa	koe

↓

7. Tab 'kare' liekh aur parhwaaw.

Tab okare nieltje 'hamaar' liekh aur parhwaaw.

Tab okare nieltje 'bakie' liekh aur parhaaw.

Tab bol: ***"Toelog djaane hai kie ie baat ke pahiele toekkara 'ka-', 'ha-', aur 'ba-' soena hai. Bakie djab 'a' ekgo baat ke ant me hai, tab hardam djaise 'aa' soena hai."***

Tab 'kare' ke bagal 'ka' liekh, 'hamaar' bagal 'ha' liekh aur 'bakie' ke bagal 'ba' liekh. Tab pahiele oepar se nieltje parh aur parhaaw, tab bhie ek kait se oe kait talak parh aur parhaaw.

8. Tab 'na' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

9. Tab karton par liekhal waala baat

ka
----

ba
----

na
----

ha
----

 paarie paara dekhaaie parhwaaw.

Samdjhaaw kie tjahe 'ha' 'na' se tanie se doesar rakam soena hai, tabbo doeno ke ant 'a' liekhal hai.

10. Tab bhie karton par liekhal waala baat

mota
------

barka
----

taala
----

 aur

raha
------

 paarie paara dekhaaie parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: ***"le koro se ka bhail hai? Kaaha liekhal hai? (Toelog sotje hai ka bhail hai?)"***

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

12. Tab liekhwaihe: 'kaate', 'ka', 'kare', 'hol', 'hamaar haal', 'ha', 'oe hol barka ba'. Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 30 (baat ke ant ke -a)

1. Paath 29 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

am	ar	ak	al
ham	har	hak	hal

3. Tab liekh aur siekhaaw:

ham	kam	lam	kam
hamke	kamtie	lamba	kamra

4. Tab liekh aur siekhaaw:

har	hie	bo	rie
hare	rahie	bolie	karie
bahare	rahielie	boliela	kariela

5. Tab liekh aur siekhaaw:

ra	ta	ha	la	ka
kara	mota	kaaha	taala	larka

6. Tab 'kha' liekh aur siekhaaw. (Paath 5 ke 5 dekh).

7. Tab siekhne waalan ke aapan aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Bakarie kaaha hai? Oe ka kare hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'oe bahare ba', 'oe koro kha hai' aur 'toe ka bole hai?' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

8. Tab siekhaaw kaise '?' liekhal dja hai. Ek daarie bhar '?' liekhwaihe. Tab bhie liekhwaihe: 'bakarie kaaha ba?', 'toe ka karle?', 'oe ke ba?' aur 'ham ka boliela?'

PAATH 31

le paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 30 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab 'aarie' liekh aur poetjh: **"Hia ka liekhal hai?"**

Tab sab koi ke parhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

rie	rie	rie
aarie	bakarie	lakarie

4. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

koek
------

 aur

roe
-----

 se

koekroe
----

 banaaieke parhwaaw. Aisane kariehe

mo
----

 aur

ta
----

 se,

a
---

 aur

re
----

se,
-----

toe
-----

 aur

re
----

 se, aur

ra
----

 aur

kam
-----

 se.

5. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

okar lakarie	okar bielaar	okar lakarie	okar lakarie
lakarie	bielaar	okar bielaar	oe lakarie
okar lakarie	okar bielaar	okar aarie	hamaar lakarie

6. Tab bhie ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

botal se	aadmie se	botal se	botal se
botal	aadmie	aadmie se	botal ke
botal se	aadmie se	lakarie se	botal me

7. Tab 'bhie' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat dekhwaaw.

Aisane 'tiekkie' bhie siekhaaw.

Aisane 'aapan' bhie siekhaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

lakarie
----

aawe hai
----

bakie
----

aadmie
----

aapan
----

tiekkie
----

 aur

bhie
------

 paarie paara dekhaaieke parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhaaw.

Tab poetjh: **"Ke aawe hai? Oe ka kare hai? Oe kekar aarie se kaam kare hai?
Kaun tjiedj oe bhie kaate hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'ekgo tiekkie', 'na toere hai' aur 'ekgo aadmie aawe hai' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

10. Tab liekhwaihe: 'okar aarie kaaha ba?' 'ham lakarie ke toerlie', 'ie kekar larka ba?' aur 'hamaar bielaar bahare ba.'

PAATH 32 (tiekkie, M, K, O)

Ie paath me pahielā dāfe barka attjar siekhaawal dja hai.

1. Paath 31 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 32 ke tjhaapa aur 'tiekkie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'tiek', 'tie' aur 'ie' siekhaaw djaise paath 3 ke 2 me.

4. Tab khiessa ke nieltje waala baat ke toekkara parhwaaw, pahiele oeppar se nieltje, tab bhie ie kait se oe kait talak.

5. Tab 'miela' liekh aur poetjh: **"Ke ie baat parh sake hai?"** Tab sab koi ke 'miela' parhwaaw.

Tab ekar nieltje 'Miela' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'Miela' liekhal hai. Bol 'Miela'."**

Tab bol: **"Har ek attja doi rakam liekhal djaai sake hai, ekgo tjhota attjar se djaise 'miela' me, aur ekgo barka attjar se djaise 'Miela' me."**

Tab 'mohar' liekh aur parhwaaw. Tab okare nieltje 'Mohar' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'Mohar' liekhal hai. Bol 'Mohar'."**

Tab 'mohar' ke bagal 'ke' liekh aur parhaaw. Tab okare nieltje "Ke' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'Ke' liekhal hai. Bol 'Ke'."**

Aisane 'kekar', 'oe' aur 'oke' se.

Tab ie sab baat oeppar se nieltje parh, tab parhwaaw:

miela	mohar	ke	kekar	oe	oke
Miela	Mohar	Ke	Kekar	Oe	Oke

Tab bol: **"Hamlog ekgo baat ke pahiea attjar kabhie kabhie barka attjar se liekhiela. Sab baat ke doesar attjar tjhota waala hai. Hamlog sab naam hardam ekgo barka attjar se soeroe karke liekhiela. Aur bhie djab hamlog ekgo naawa zin soeroe kariela."**

Tab siekhne waalan ke paath me sab barka attjar dekhwaaw.

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

aapan tiekkie	aapan moerie	aapan tiekkie	aapan tiekkie
tiekkie	moerie	aapan moerie	okar tiekkie
aapan tiekkie	aapan moerie	aapan mohar	ekgo tiekkie

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

Miela aur Sjaantie
bakarie aur bielaar
tiekkie aur aarie

7. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw. Oesab 'kabhie na' abbe na parh paawe hai, ohie se oelogke sahaaita kar.

Tab poetjh: **"le kekar tiekkie hai? Oke kaun doesar tjiedj hai? Oe djanaawar log ke maare hai kie na? le baat kaaha liekhal hai?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

8. Tab siekhaaw kaise 'M' liekhal dja hai. Parna V ke dekh. Aadha daarhie bhar 'M' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: Miela, mohar, Mohar, maaro, Maaro.

PAATH 33 (topie)

1. Paath 32 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 33 ke tjhaapa aur 'topie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

topie	o
to	to
o	topie

4. Tab liekh aur siekhaaw:

o	ie	aa
to	tie	taa

5. Tab liekh aur siekhaaw:

to
tie
taa

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. →

to	tie	taa
ro	rie	raa
bo	bie	baa

↓

7. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

to
----

 aur

ke
----

 bagal bagal dharke

toke
------

 banaaike parhwaaw. Aisane

taa
-----

 aur

ke
----

 se,

tiek
------

 aur

kie
-----

 se, aur

to
----

 aur

re
----

 se bhie kariehe.

8. Tab paath ke baat aur baat ke toekkara parhwaaw djaun khiessa ke nieltje liekhal hai.

9. Tab 'dharke' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me.

Tab aisane 'ledja' bhie siekhaaw aur dekhwaaw.

10. Tab karton par liekhal waala baat

aawe hai
----

aarie
----

aadmie
----

aapan
----

 aur

bhie
------

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Kekar topie hai? Oe ose ka kare hai? Oe kaun tjiedj bhie ledja hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'ekgo aadmie', 'aapan moerie par' aur 'aapan aarie' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

12. Tab siekhaaw kaise 'O' liekhal dja hai. Siekhne waalan ke aadha daarhie bhar 'O' liekhwaihe. Tab aisane siekhaaw kaise 'K' liekhal dja hai aur aadha daarhie bhar liekhwaihe. Tab bhie liekhwaihe: 'Oe bakarie', 'Kekar aarie?' aur 'Miela ke mohar'.

PAATH 34 (aaloe. moerie, oe)

le paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 33 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 34 ke pahela tjhaapa aur 'aaloe' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab 'loe' aur 'oe' siekhaaw:

aaloe	oe
loe	loe
oe	aaloe

3. Tab moerie ke tjhaapa aur 'moerie' siekhaaw aur paath me dekhwaaw. Tab 'moe' aur 'oe' siekhaaw:

moerie	oe
moe	moe
oe	moerie

4. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	oe	oe	oe
loe	moe	boe	hoe

5. Tab khiessa ke niettje waala baat aur baat ke toekkara parhwaaw.

6. Tab 'dja' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Tab aisane 'ledja' bhie siekhaaw aur dekhwaaw.

7. Tab karton par liekhal waala baat

kiene
----

moeh
------

bakie
----

maai
------

dja
-----

aur

ledja
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

8. Tab siekhne waalan ke aakhie se paath ke khiessa parhwaaw. Oelog koetjh baat na djaane hai parhe djaise 'laaw', 'haath' aur 'ose'. Oelogke sahaaita kar de parhe ke.

Tab poetjh: **"Aalie ke maai ose ka bole hai? Oe okar baat soene hai kie na? le baat kaaha liekhal hai? Kaise oe aaloe ke ledja hai? Oe kaun doesar tjedj bhie ledja hai? Koekoe kaaha hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'aaloe kiene', 'moeh me' aur 'aapan moerie par' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

9. Tab liekhwaihe: 'Miela ke moeh me', 'aaloe kiene', 'Okar moerie', 'larka ke bielaar' aur 'Miela ke kakahie'. Tab bhie liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 35 (bahe, h, komma)

1. Paath 34 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 35 ke tjhaapa aur 'bahe' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'he' aur 'e' siekhaaw:

bahe	e
he	he
e	bahe

4. Tab liekh aur siekhaaw:

e	aa	ie
he	haa	hie

5. Tab liekh aur siekhaaw:

he
haa
hie

6. Tab sab baat aur baat ke toekkara parhwaaw djaun khiessa ke nieltje liekhal hai.

7. Tab liekh aur siekhaaw:

al	ab	am
tal	tab	tam

8. Tab 'paanie' liekh, siekhaaw aur paath me dekhwaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat

bahare

paanie

dja

kha

ekgo

aur hol paarie paara dekhaaika parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aapan aakhie se paath ke khiessa parhwaaw. Oelog koetjh baat abbe na parh paawe hai, djaise 'hietje' aur 'bhiedje', ohie se oesabke sahaaita kar de.

Tab poetjh: **"Baltie me kaun tjielj hai? Ke baltie ke hietje hai? Bielaar koekoehie ke kha le sake hai kie na? Oe kaaha dja hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'bahe hai', 'koekoehie', 'haalie' aur 'ie baltie me' dekhwaaw.

Tab komma ke bies me siekhaaw. Bol: **"le khiessa me toelog aisan tjielj dekhle."** (Komma liekh.) **"Hamlog eke 'komma' bolaaila. Ekar matlab hai kie hoewa par djab hamlog parhiela, tab hamlog tanie se agoriela. Soen:"** (Tab parh:) **"baltie me ekgo hol na hai, bakie bielaar baltie ke hietje hai."**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

11. Tab siekhaaw kaise ',' liekhal dja hai aur siekhne waalan ke ek daarhie bhar komma liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: 'Miela, ie kaam kar', 'bielaar, toe ie le', 'Kaala, taak le'. Tab oesabke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 36 (I, T)

le paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai, khaalie barka I aur T.

1. Paath 35 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab 'ie' liekh aur parhwaaw. Tab okare nieltje 'le' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'le' liekhal hai. Bol 'le'."**

Tab 'ie' ke bagal 'ieta' liekh aur parhwaaw. Tab okare nieltje 'leta' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'leta' liekhal hai. Bol 'leta'."**

Tab ie, le, ieta, leta parh aur parhwaaw.

Tab aisane 'Tab' aur 'Tor' bhie siekhaaw.

3. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

Miela ke paas	hamare paas	Miela ke paas
Miela ke	hamare	hamare paas
Miela ke paas	hamare paas	tore paas

4. Tab 'rasta' liekh aur siekhaaw djaise paath 5 ke 5 me. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

5. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"le tjhaurie ke ka naam hai? Oe kaun tjielj paais hai? le okar kakahie hai kie na? Tab oe ka kare hai? le Miela ke kakahie hai kie na? Miela ka bole hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'Kaala', 'Miela kaaha ba?' aur 'le hamaar na hai' dekhwaaw.

Tab bol: **"Toelog dekhle kie ie khiessa me aisan tjielj liekhal hai: "** (Bord par liekh de.) **le bole ke tjienna hai. Djab koi koetjh bole hai, tab hamlog ie tjienna liekhiela."** Tab bole ke tjienna paath me dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

6. Tab siekhaaw kaise 'l' aur 'T' liekhal dja hai. Parna V ke dekh. Tab siekhne waalan ke aadha daarhie bhar 'l' aur aadha daarhie bhar 'T' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: 'le larkie', 'Oe larka', 'Tor betie', 'Toe taak le' aur 'Okar betie'.

Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

BHAAG 2

PAATH 37 (saap, s, B, H)

1. Tjhaapa aur 'saap' siekhaaw djaise paath 2 ke 1 me.

Tab 'saap' liekh aur parhaaw. Okare niittje 'soete', 'baap' aur 'bahe' bhie liekh aur parhaaw. Paath me 'saap' ke dekhwaaw.

2. Tab 'saa' aur 'aa' siekhaaw.

Tab tjhota aur barka 's' siekhaaw djaise paath 36 ke 1 me.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	oe
saa	soe

4. Tab liekh aur siekhaaw:

saa
soe

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. →

saa	soe
taa	toe
raa	roe

↓

6. Tab 'na' liekh aur siekhaaw.

Tab okare niittje 'Na' liekh aur siekhaaw.

Tab parna par 'na' aur 'Na' dekhwaaw.

7. Tab 'bahare' liekh aur parhwaaw. Tab okare niittje 'Bahare' liekh aur bol:

"Hia bhie 'Bahare' liekhal hai. Bol 'Bahare'."

Tab 'bahare' ke bagal 'bole' liekh aur parhwaaw. Tab okare niittje 'Bole' liekh aur bol: **"Hia bhie 'Bole' liekhal hai. Bol: 'Bole'."**

Tab aisane 'ham' aur 'Ham', 'hol' aur 'Hol' se 'H' siekhaaw.

Tab siekhne waalan se bol: **"Djab toe bhoelaai djaihe ekgo barka attjar kaise dekha hai, tab toe poestak ke paatjhe ke parna me dekh."**

Tab poestak ke paatjhe ke parna me H aur B dekhwaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat   aur paarie paara dekhaaake parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ie kaahaanie kaun tjiedj ke biese me hai? Oe kaaha hai? Oe soete hai kie na? Ka bhail ose?"**

Tab siekhne waalan ke 'letal hai', 'oe maral hai' aur 'ham oke taakiela' dekhwaaw.

Tab komma phien se siekhaaw. Bol: **"Toelog dekhle hai kie ie khiessa me ie tjiedj liekhal hai."** (Komma liekh.) **Hamlog eke 'komma' bolaaila. Ekar matlab hai kie hoewa par djab hamlog parhiela, tab hamlog tanie se agoriela. Soen:"** (Tab parh:) **Na, oe na soete hai, oe maral hai."**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

10. Tab siekhaaw kaise 's' aur 'S' liekhal dja hai. Aadha daarhie 's' aur aadha daarhie 'S' liekhwaihe.

Tab bhie siekhaaw kaise komma liekhal dja hai. Aadha daarhie komma liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: 'saap,' 'Saap,' 'soete,' 'soeroe kare,' aur siekhne waalan ke ie baat ke paatjhe komma liekhwaaw.

Tab ie baat me se liekhwaihe djaun siekhne waalan maange hai liekhe.

PAATH 38 (marsa, s, -s, R, A)

1. Paath 37 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 38 ke tjhaapa aur 'marsa' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'sa' aur 'a' siekhaaw.

Tab bol: **"Hia 'a' baat ke ant me hai, ohie se djaise 'aa' soena hai. Djab 'aa' baat ke aakhrie attjar hai, tab hamlog hardam khaalie ek 'a' liekhiela."**

4. Tab liekh aur siekhaaw:
(Hia a djaise aa soena hai.)

a	e
sa	se

5. Tab liekh aur siekhaaw:

sa
se

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. →

sa	se
ba	be
ta	te
ma	me

↓

7. Tab liekh aur siekhaaw:

(Hia 'a' djaise 'bagal' ke a soena hai)

aa	a	o
aas	as	os

8. Tab 'djaai' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Tab aisane 'leike' siekhaaw aur dekhwaaw.

9. Tab 'rosa' liekh aur parhwaaw. Tab bol: "'Rosa' ekgo naam hai, ohie se hamlog ekar pahielaa attjar barka liekhiela.

Tab okare niittje 'Rosa' liekh aur 'R' siekhaaw djaise paath 36 ke 1 me.

Tab aisane bhie 'A' siekhaaw:

rosa	raat
Rosa	Raat

ab	aarie
Ab	Aarie

10. Tab karton par liekhal waala baat

bahoet

Rosa

barka

marsa

Tab aur Ab paarie paara dekhaaike parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw. Oelog 'dhare' abbe na parh paawe hai, ohie se oesabke sahaaita kar de parhe ke.

Tab poetjh: **"Rosa ke kaun tjielj hai? Oe kaahke ke baskieta aapan moerie par na ledjaai sake hai? Tab oe ka kare hai? Oe marsa kaaha maange hai ledjaai?"**

Tab siekhne waalan ke 'baskieta', 'bahoet barka hai' aur 'sahar me' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

12. Tab siekhaaw kaise 'B' aur 'A' liekhal dja hai. Doeno attjar ek daarthie bhar liekhwaihe.

Tab siekhaaw kie djab ekgo toekkara liekhe don hoi dja hai, tab hamlog hardam ekgo punt liekhiela.

Tab liekhwaihe: 'Bol', 'Bahare ek saap ba.' 'Aarie hamaar ba.' 'Ab marsa saaka me ba.'

Dekh kie siekhne waalan samadjh gail hai punt kaaha liekhe ke.

PAATH 39 (ser, s, E)

1. Paath 38 siekhne waalan ke saath phien se parh,

2. Tab paath 39 ke tjhaapa aur 'ser' siekhaaw.

3. Tab 'se' aur 'e' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

e	ie	o
se	sie	so

5. Tab liekh aur siekhaaw:

se
sie
so

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

2. →

se	sie	so
he	hie	ho
re	rie	ro

7. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

saa
-----

soe
-----

sie
-----

se
----

so
----

paarie paara dekhaaika parhwaaw.

8. Tab bhie

os
----

ies
-----

aas
-----

es
----

as
----

oes
-----

 dekhaaika parhwaaw.

9. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

saap aur ser

Miela aur Rosa

saap

Miela

saap aur ser

Miela aur Rosa

10. Tab 'djungal' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

11. Tab karton par liekhal waala baat

ser
-----

sahar
----

moeh
------

bielaar
----

aur

barka
----

 paarie paara dekhaaika parhwaaw.

12. Tab 'E' siekhaaw

ek	ekgo	ehie
Ek	Ekgo	Ehie

djaise paath 36 ke 2 me.

13. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ekgo ser kaun djanaawar se barka hai? Oe kaaha par rahe hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'na rahe hai', 'bahoet barka hai', aur 'okar moeh' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

14. Tab siekhaaw kaise 'H' aur 'E' liekhal dja hai. Tab liekhwaihe: 'Hamaar saas', 'Ek ser', 'Ham ek saap ke taakiela.' 'Ehie larka bemaar ba.' Siekhne waalan ke jaad karwaihe punt liekhe ke djaaha howe ke tjaahie.

Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 40 (koersie, s)

1. Paath 39 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 40 ke tjhaapa aur 'koersie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'sie' aur 'ie' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	aa	oe
sie	saa	soe

5. Tab liekh aur siekhaaw:

sie
saa
soe

6. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	aa	oe
ies	aas	oes
bies	saas	moes

7. Tab 'gail' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane 'dharlie' aur 'khoesie' bhie siekhaaw aur dekhwaaw.

8. Tab katon par liekhal waala baat

Rosa
------

bakie
----

bahoet
----

gail
------

dharlie
----

 aur

khoesie
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab ie baat niittje niittje liekh aur parhwaaw: Ab, Ham, Ie, Bakie, Tab, Oe, Hamaar, Ek.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: ***"le koersie ke kaun rang hai? Kekar koersie pahiele raha? Ka bhail ose? le koersie ab kaaha hai?"***

Tab siekhne waalan ke 'ekgo laal koersie', 'hamaar saas ke', 'oe mar gail hai' aur 'Rosa ke kamra me' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'R' liekhal dja hai. Ek daarhie bhar 'R' liekhwaihe. Tab bhie liekhwaihe: 'Rosa ek larkie ba.' 'Okar koersie kamra me ba.' 'Hamaar koersie laal ba.' 'Tor koersie laal ba kie na?' 'Ha, laal ba.'

Siekhne waalan ke jaad karwaihe 'Ha' ke paatjhe komma liekhe ke aur har zin ke aakhrie baat ke paatjhe ekgo punt kie to ? liekhe ke.

PAATH 41 (badjaar, dj)

1. Paath 40 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 41 ke tjhaapa aur 'badjaar' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'djaar', 'djaa' aur 'aa' siekhaaw:

badjaar
djaar
djaa
aa

aa
djaa
djaar
badjaar

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	e	ie
djaa	dje	djie

5. Tab liekh aur siekhaaw:

djaa
dje
djie

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. →

djaa	dje	djie
baa	be	bie
laa	le	lie

↓

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

aaloe kien

koro kien

koersie kien

aaloe bhie kien

koro bhie kien

koersie bhie kien

8. Tab 'dja' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Aisane 'ledja' bhie siekhaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat

marsa

dja

sahar

aur

maai

ledja

aur

bole

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw. Djab koi ekgo baat ke na djaane hai parhe, tab oke sahaaita kar ie baat ke toekkara toekkara parhe, djaise: 'tar-kaa-rie'. Sab koi ke sahaaita kar de 'Tjalie' parhe ke. Oesab ie baat abbe na parh paawe hai.

Tab poetjh: **"Ke gail badjaar? Hoewa par kaun tjiedj bieka hai?**

Kaala aur okar maai gail kaun tjiedj kiene?

Aur ke taas legail raha?" (Koi na!)

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'dj' liekhal dja hai. Ek daarhie bhar 'dj' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: 'dja badjaar.', 'Kaala ke taas kaaha ba?', Rosa ke baskieta me marsa ba.' 'Rosa, dja sahar.'

Siekhne waalan ke jaad karwaihe punt, komma aur poetjhe ke tjienha liekhe ke djaaha howe ke tjaahie.

PAATH 42 (djoeta, dj)

1. Paath 41 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 42 ke tjhaapa aur 'djoeta' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'djoe' aur 'oe' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	e	o
djoe	dje	djo

5. Tab liekh aur siekhaaw:

djoe
dje
djo

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. →

djoe	dje	djo
soe	se	so
moe	me	mo

↓

7. Tab liekh aur siekhaaw:

ab	ab	ab
tab	sab	djab

8. Tab 'djaai' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat

bahare

djaai

dja

djoeta

badjaar

aur

leike

paarie paara dekhaaie parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"le kekar djoeta hai? Sieta kaahe ke ie djoeta se sahar na djaai sake hai? Tab oe ka kare hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'djoeta toetal hai', 'djaai sake hai', aur 'bahare dja hai' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

11. Tab liekhwaihe: 'Miela, dja bahare. Ie djoeta ledja. Oe toetal ba. Sab toetal djoeta sahar me ledja.'

Siekhne waalan ke punt aur komma ke biese me jaad karwaihe.

Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 43 (djora, dj, -dj)

1. Paath 42 siekhne waalan ke saath phien se parh.

Tab paath 43 ke tjhaapa aur 'djora' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'djo' aur 'o' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

o	e	ie
djo	dje	djie

5. Tab liekh aur siekhaaw:

djo
dje
djie

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

2. →

djo	dje	djie
ko	ke	kie
bo	be	bie

7. Tab liekh aur siekhaaw:

aab	am	et	ieb	or
djaab	djam	djet	djieb	djor

8. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	ie	a	oe
aadj	iedj	adj	oedj

9. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

kaise oe toere hai?

oe toere hai.

kaise oe toere hai?

kaise oe dja hai?

oe dja hai.

kaise oe dja hai?

kaise oe dja hai?

kaaha oe dja hai?

kab oe dja hai?

10. Tab karton par liekhal waala baat bemaar badjaar aadj djaai
djoeta aur kaise paarie paara dekhaaike parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke djora hai? Kaal Miela se ka bhail raha? Sieta aur Miela kaaha dja hai? Oesab kaun tjiedj kieniega? Kekar djoeta toetal hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'Miela badjaar djaai', 'Sieta ke djoeta', aur 'marsa, aaloe aur koro' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oesabke parhaaw.

12. Tab liekhwaihe: Aadj Miela bemaar ba. Oe soetal ba. Sieta, toe Miela ke djoeta le. Tab dja badjaar.

Siekhne waalan ke jaad karwaihe punt liekhe ke djaaha howe ke tjaahie.

Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai aur djaane hai liekhe.

PAATH 44

le paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 43 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

at	at	at	at
hat	tat	kat	rat
rahat	soetat	taakat	toerat

3. Tab karton par liekhal waala toekkara lar aur ka bagal bagal dharke 'larka' banaaie parhwaaw.

Aisane kariehe kas aur rat se, kaa aur hoe se, djaa aur ha se,
ras aur ta se, kam aur ra se, aur Kam aur lie se.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

dje	djie	djo	djaa	dja
djebie	baadjie	djotie	djaabe	djabar

5. Tab 'liaais' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

6. Tab karton par liekhal waala baat   aur paarie paara dekhaaike parhwaaw.

7. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Oe aadmie kaun tjiedj pakaries? Oe kaise karies? Tab oe ser ke kaaha par legail? Aur larka ka bolies?"**

Tab siekhne waalan ke 'moeh me taakies', 'ekgo djaal se', aur 'ser ke djieb' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oesbke parhaaw.

8. Tab liekhwaihe: Ek larka raha. Ek tem oe ser ke moeh me taakies. Ser ke djieb laal raha.

Tab ekaat siekhne waalan ke ie baat ke parhwaaw.

Tab liekhwaihe djaun baat oesab maange hai aur djaane hai liekhe. Ie baat ke bhie parhwaaw.

PAATH 45 (maai, -i, L)

1. Paath 44 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 45 ke tjhaapa aur 'maai' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'aai' aur 'aa' siekhaaw.

4. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.   2. →

maai	laai	djaai
maa	laa	djaa
mie	lie	djie

6. Tab liekh aur siekhaaw:

aai	aai	aai
aail	aais	aaik
laail	laais	laaik

7. Tab 'gail' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

8. Tab 'botro' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

9. Tab 'liela' liekh aur parhwaaw. Okare nieltje 'Liela' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'Liela' liekhal hai. Bol: 'Liela'."**

Tab 'liela' ke bagal 'laal' liekh, tab parhwaaw. Okare nieltje 'Laal' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'Laal' liekhal hai. Bol: 'Laal'."**

Tab ie tjaar baat paarie paara dekhaaie parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Maai kaaha par gail? Kaun tjielj kiene khaatien? Oke tel mielal kie na? Tab oe ka karies? Oe kaun tjielj banaais? Aur Liela ka bole hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'kaahoe na raha', 'Bahoet lamba hai' aur 'Tab oe botro laail' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'L' liekhal dja hai. Ek daarhie bhar 'L' liekhwaihe.

Tab liekhke dekhaaw aur siekhaaw kie djab koi koetjh bole hai (kie to sotje hai,) tab hamlog : " liekhiela, aur phien se " liekhiela djab don hoi gail hai bole ke. Ie tjielj 'bole ke tjienha' bolaawal dja hai.

Tab bhie liekhwaihe: Maai Liela se bolies: "Toe dja badjaar tel kiene. Ek taas ke ledja." Tab Aalie ke maai aail. Oe bolies: "Ham djaab marsa kiene."

Dekh kie har ek siekhne waala " liekhe hai djaaha howe ke tjaahie. Oelogke jaad karwaihe punt liekhe ke.

Tab oelogke parhaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 46 (per, p)

1. Paath 45 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 46 ke tjhaapa aur 'per' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'pe' aur 'e' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

e	aa
pe	paa

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

pe
paa

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

pe	paa
te	taa
re	raa

2. →

7. Tab khiessa ke nieltje waala doesara baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

pe
----

 aur

tie
-----

 dekhaaike parhwaaw.
Tab bagal bagal dharke 'petie' banaaike parhwaaw.

Aisane

paa
-----

 aur

tar
-----

 se 'paatar' banaaike parhwaaw,

pe
----

 aur

sie
-----

 se 'pesie' banaaike parhwaaw,

paa
-----

 aur

rie
-----

 se 'paarie' banaaike parhwaaw.

9. Tab 'amroed' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

10. Tab karton par liekhal waala baat
aur paarie paara dekhaaike parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: ***"Oe manai djaun ie baat liekhies hai, oe kaun kaam karies hai?
Okar maai ke kaun rakam per hai? le bhie kaatal djaai kie na?
Kaun per bhie na kaatal djaai?"***

Tab siekhne waalan ke 'aarie laaike', 'Barka kersie ke per' aur 'Hamaar maai' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke paarie paara par parhaaw.

12. Tab siekhaaw kaise 'p' liekhal dja hai. Ek daarhie bhar 'p' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: 'Aam ke per', 'Okar pet barka ba.' 'Ham paatar baatie.' 'Ek bielaar petie me ba.' aur 'Maai sahar djaai.'

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun oesab maange hai aur djaane hai liekhe.

Tab oesabke parhwaaw djaun oelog liekhies hai. Dekh kie oelog sab parhe ke tjienha djaise punt, komma, poetjhe ke tjienha aur bole ke tjienha thiek se liekhies hai kie na.

PAATH 47 (topie, p)

1. Paath 46 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 47 ke tjhaapa aur 'topie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'pie' aur 'ie' siekhaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	o	ar
pie	po	par

5. Tab liekh

aur siekhaaw:

pie
po
par

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

pie	po	par
mie	mo	mar
djie	djo	djar

2. →

7. Tab karton par liekhal waala baat ke toekkara

pie	be	paa	bo
-----	----	-----	----

par	bie	pe	baa	per
-----	-----	----	-----	-----

 aur

bar
-----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

8. Tab 'attjha' liekh aur okare niittje 'Attjha' liekh, tab siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

9. Tab 'laihe' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane bhie 'waala' siekhaaw aur dekhwaaw.

10. Tab 'hariaar' liekh aur parhwaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw. Oelogke sahaaita kar de ekaat baat parhe djaun oesab abbe na thiek se parh paawe hai.

Tab poetjh: **"Badjaar me kaun tjielj biekaat raha? Ke ie bolies? Kaahaanie ke aadmie kaun rang ke topie paais? Oe kaahe ke ekgo hariar waala na paais?"**

Tab siekhne waalan ke 'topie bieka hai,' 'Tab maai bolies,' aur 'laal topie' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

12. Tab liekhwaihe: 'Ek laal topie', 'Ke aam ke per kaaties?', 'Maai bolies kie: "Siela, hamaar topie le.'

Siekhne waalan ke phien se siekhaaw hamlog kab : aur " liekhiela, djaise paath 45 me.

Tab bhie liekhwaihe: Tab Siela bolies: "Ha maai, ham djaaila sahar."

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe.

PAATH 48 (poi, p, oi)

1. Paath 47 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 48 ke tjhaapa aur 'poi' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'oi' aur 'o' siekhaaw.

4. Tab khiessa ke niettje waala baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

poi
koi
hoi

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

	2. →	
poi	koi	hoi
pie	kie	hie
poe	koe	hoe

7. Tab liekh
aur siekhaaw:

aa	a	oe	ie
aap	ap	oep	iep
baap	hap	roep	liep

8. Tab 'lagiega' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane 'gail' bhie siekhaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat
  aur paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke poi pakaais hai? Kekar khaatien? Oe aurat seka bhail raha?
Oke doesar koi na hai oke sewakare ke? Okar bietia ketana
baries ke hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'hamaar kaakie', 'saat baries hoi' aur 'poi toerlie hai' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'P' liekhal dja hai. Aadha daarhie bhar 'P' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: Poi ek rakam tarkaarie ba. Toe poi toerle? Kaal ham poi toerlie. Aadj ham oke pakaabe.

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe.

PAATH 49 (khaai, kh, Dj)

1. Paath 48 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 49 ke tjhaapa aur 'khaai' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'aai' siekhaaw. Paath me dekh.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aai	o	ie
khaai	kho	khie

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

khaai
kho
khie

6. Tab khiessa ke niittje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

7. Tab liekh aur siekhaaw:

1.	2. →	khaai	kho	khie
↓		djaai	djo	djie
		haai	ho	hie

8. Tab liekh aur siekhaaw:

khaai	kho	khie	khaai
khaais	khol	khier	khaaik

9. Tab 'djab' liekh aur parhwaaw. Okare niittje 'Djab' liekh, tab bol: **"Hia par bhie 'djab' liekhal hai. Bol 'djab'."**

Tab aisane kar 'djaai' aur Djaai' se:

djab	djaai
Djab	Djaai

10. Tab 'ban' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane bhie 'lagal' aur 'tjalie' siekhaaw aur dekhwaaw.

11. Tab karton par liekhal waala baat

Djab

lagal

khaai

attjha

tjalie

gail

aur

ban

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

12. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

sab koi khaatien

hamaar khaatien

sab koi khaatien

sab koi

hamaar

sab koi se

sab koi khaatien

hamaar khaatien

sab koi ke

13. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke kaam par se aail? Oe aapan maai se kapoetjhies? Okar maai kaun tarkaarie pakaaisraha? Ke khaais?"**

Tab siekhne waalan ke 'sem ke tarkaarie', 'Rosa ke maai' aur 'kaam par se aail' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

14. Tab siekhaaw kaise 'D' liekhal dja hai. Ek daarhie bhar 'D' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: Maai khaaik pakaais raha. Djab Rosa aail tab oe khaais. Baap taroi khaais. Tab Rosa bolies: "Ham poi khaaila."

Siekhne waalan ke jaad karwaihe parhe ke tjienna liekhe ke djaaha howe ke tjaahie, aur dekh kie oesab attjha se kare hai kie na.

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe. Tab oelogke paarie paara par parhwaaw djaun baat oelog liekhies hai.

PAATH 50 (gaai, g)

1. Paath 49 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 50 ke tjhaapa aur 'gaai' aur 'Gaai' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'aai' siekhaaw. Paath me dekh.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aai	e	ie
gaai	ge	gie

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

gaai
ge
gie

6. Tab liekh aur siekhaaw:

aai	aai	aai
gaai	khaai	kaai

2. $\longrightarrow$

7. Tab liekh
aur siekhaaw: 1. $\downarrow$

gaai	maai	paai
ge	me	pe
gie	mie	pie

8. Tab 'tatai' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane 'Moenna' aur 'lesaait' bhie siekhaaw aur dekhwaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat attjha kiene bhie khaai lesaait
Moenna aur tatai paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhe waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ke baat kare hai? Oelog kaun tjiedj ke baare me batia hai? Aisan badjaar me kaun tjiedj bieka hai? Ka bhail Sieta ke maai ke poi se?"**

Tab siekhne waalan ke 'le badjaar', 'Ham ose bolab' aur 'okar taas me se' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw, aisan rakam kie ek manai Moenna hai aur ekwa Siela hai.

11. Tab siekhaaw kaise 'g' liekhal dja hai. Ek daarnie 'g' liekhwaihe. Tab bhie liekhwaihe: Siela gaai ke badjaar djaai. Okar maai bolies kie: "Toe dja! Ham khaaik pakaabe." Tab Siela bolies: "Ha ma, ham djaaila gaai ke badjaar."

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe.

Tab oelogke paarie paara par parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 51 (gor, g, G)

1. Paath 50 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 51 ke tjhaapa aur 'gor' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'go' aur 'o' siekhaaw. Paath me khiessa ke nieltje dekh.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

o	aa	al
go	gaa	gal

5. Tab liekh aur siekhaaw:

go
gaa
gal

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

2. →

go	gaa	gal
djo	djaa	djal
ko	kaa	kal

7. Tab liekh aur siekhaaw:

go	gal	gaa
ekgo	lagal	gaarie

8. Tab 'gor' liekh aur parhwaaw. Okare nieltje 'Gor' liekh aur bol: **"Hia par bhie 'Gor' liekhal hai. Bol 'Gor'."**

Aisane 'gaai' aur 'Gaai' se kar:

gor	gaai
Gor	Gaai

9. Tab khiessa ke nieltje waala ekwa baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

10. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

↓	aadjie khaatien	↓	okar khaatien	↓	aadjie khaatien
	aadjie		okar		aadjie ke
↓	aadjie khaatien	↓	okar khaatien	↓	aadjie se

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke bemaar hai? Ka bhail ose? Oe kaaha djaagaa?
le kaahaanie bataawe waala kaun tjiedj ledjaai
okare khaatien?"**

Tab siekhne waalan ke 'djaai aspataal', 'aadjie ke paas' aur 'gore gore' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

12. Tab siekhaaw kaise 'G' liekhal dja hai. Ek daarnie bhar 'G' liekhwaihe. Tab bhie liekhwaihe: Aadjie bemaar ba. Ham djaab aspataal. Gore gore ham djaab. Ham ekgo aam ledjaab.

Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oesabke parhaaw djaun baat oelog liekhies hai.

PAATH 52 (aagie, g, -g)

1. Paath 51 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 52 ke tjhaapa aur 'aagie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'gie' aur 'ie' siekhaaw. Paath me dekh.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	e	at
gie	ge	gat

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

gie
ge
gat

6. Tab liekh aur siekhaaw:

	2. →						
1. ↓	<table border="1"> <tr> <td>gie</td> <td>ge</td> </tr> <tr> <td>bie</td> <td>be</td> </tr> <tr> <td>pie</td> <td>pe</td> </tr> </table>	gie	ge	bie	be	pie	pe
gie	ge						
bie	be						
pie	pe						

7. Tab liekh
 aur siekhaaw:

ie	aa	o
ieg	aag	og
bieg	djaag	log

8. Tab karton par liekhal waala baat lagal giere ekgo bieg goeroe
log aur bagal paarie paara dekhhaaike parhwaaw.

9. Tab 'rahen de' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.
 Aisane bhie 'anda' siekhaaw aur dekhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Boike ka kare hai? Ie okar maai ke attjha lage hai kie na? Oe kaun tjiedj se aagie baare hai? Kaahe khaatien ie khatarnaak hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'baaka kare hai', 'aagie baare hai' aur 'Bahoet oeriega' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

11. Tab liekhwaihe: Boike aagie baariega. Okar maai okar baap se boliega.
 Kaagadj bahoet oeriega.

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe. Tab paarie paara ie baat ke parhwaaw.

PAATH 53

Je paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 52 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

↓	karen de	↓	rahen de	↓	oke de	↓	karen de
	karen		rahen		oke		kare hai
↓	karen de	↓	rahen de	↓	oke de	↓	kare ke

3. Tab 'bataihe' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.
Aisane 'kaahaanie' bhie siekhaaw aur dekhwaaw.

4. Tab karton par liekhal waala baat

attjha
----

bhie

Djab
------

na

Dasgo
----

bataihe
----

 aur

Na
----

 paarie paara dekhaaike parhaaw.

5. Tab siekhne waalan ke aakhie se doi daafe khiessa parhwaaw. Sahaaita kar de djaun log ekgo baat na djaane hai parhe.

Tab poetjh: ***"Kaun doi manai baat-tjiet kare hai? Paakiet me kaun tjiedj hai? Soeradj kaaha dja hai? Oe kaun rakam poestak ledjaiga?"***

Tab siekhne waalan ke 'kaahaanie ke poestak', 'bahoet attjha' aur 'djaai sakiela?' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

6. Tab liekhwaihe: Soeradj paakiet me aam paais. Oe bolies: "Ham djaab kaakie ke paas. Ham ekgo poestak lebe. Ham gore gore djaabe."

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe. Tab oelogke ie baat paarie paara par parhwaaw.

PAATH 54 (naak, n, N)

1. Paath 53 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 54 ke tjhaapa aur 'naak' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'naa' aur 'aa' siekhaaw. Paath me khiessa ke niettje dekh.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	e
naa	ne

5. Tab liekh

naa
ne

aur siekhaaw:

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓	<table style="border-collapse: collapse;"> <tr><td style="padding: 2px 10px;">naa</td><td style="padding: 2px 10px;">ne</td></tr> <tr><td style="padding: 2px 10px;">haa</td><td style="padding: 2px 10px;">he</td></tr> <tr><td style="padding: 2px 10px;">gaa</td><td style="padding: 2px 10px;">ge</td></tr> </table>	naa	ne	haa	he	gaa	ge	2. →
naa	ne							
haa	he							
gaa	ge							

7. Tab khiessa ke nieltje ke ekwa baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

8. Tab 'naak' liekh aur parhwaaw. Okare nieltje 'Naak' liekh aur bol:
"Hia par bhie 'Naak' liekhal hai. Bol 'Naak'."

Aisane 'naam' aur 'Naam' se, aur bhie 'na' aur 'Na' se kar:

naak	naam	na
Naak	Naam	Na

9. Tab karton par liekhal waala baat

Ham

Aur
-----

kaahe

Naak
------

khaatien
----

aapan

Biege
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Kekar naak tedj hai? Kaun djanaawar ke ekgo naak na hai? Kaise haathie ke naak bolaawal dja hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'naak ke hol', 'pakar sake hai' aur 'bielaar ke naak' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'n' liekhal dja hai. Parna V ke dekh. Ek daarhie bhar 'n' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: Gaai ke naak barka ba. Bakie moes ke naak barka na ba. Tor naam ka ba? Hamaar naam .... ba'.

Tab siekhne waalan ke palwaar ke naam liekh aur oelogke sahaaita kar aapan aapan naam liekhe ke. Ek daarhie bhar ie naam liekhwaihe.

PAATH 55 (aina, n, ai)

1. Paath 54 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 55 ke tjhaapa aur 'aina' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Tab 'Aina' bhie siekhaaw djaise paath 36 ke 1 me.

3. Tab 'na' aur 'a' siekhaaw. Paath me khiessa ke nieltje dekh.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

a	oe	o
na	noe	no

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

na
noe
no

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

na	noe	no
ma	moe	mo
pa	poe	po

2. →

7. Tab liekh
aur siekhaaw:

na	noe	no
belna	Raano	tieno

8. Tab khiessa ke nieltje ke ekwa baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

9. Tab liekh aur siekhaaw:

ai	ai	ai
hai	mai	tai

hai	haai
mai	maai
tai	taai

10. Tab 'dekhe' liekhe aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: ***"Moenna ke maai ka bolies? Oe kaahe khaatien ie baat bolies? Djab Moenna aapan tjehera dekhies, tab oe ka karies?"***

Tab siekhne waalan ke 'aina me dekh to?', 'oe hase lagal' aur 'okar naak par' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

12. Tab siekhaaw kaise 'N' liekhal dja hai. Ek daarhie bhar 'N' liekhwaihe. Tab bhie 'Naak, Na, Naam, Nem' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: 'Maai bolies kie: "Beta, aina le. Tor naak mail hai." Tab okar beta hase lagal. Tab gail paanie se niekaare.'

Thiek se dekh kie siekhne waalan sab baat aur parhe ke tjienna thiek se liekhies hai kie na aur oelogke sahaaita kar.

Tab ie baat ke bhie parhaaw.

PAATH 56 (naanie, n, -n)

1. Paath 55 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 56 ke tjhaapa aur 'naanie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje ke sab baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	ie	al
naa	nie	nal

5. Tab 'naanie' liekh, Tab 'Naanie' bhie siekhaaw djaise paath 36 ke 1 me:

naanie	nem	naipal	narain
Naanie	Nem	Naipal	Narain

6. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	ie	a
aan	ien	an
baan	bien	ban

2. →

7. Tab liekh
aur siekhaaw:

1. ↓

ai	aai	oi
mai	maai	moi
pai	paai	poi

8. Tab karton par liekhal waala baat

naam

maan

gail

gaai

mail

maai aur aina paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Naanie kaun tjiidj kienies hai? Oke bahoet
paisa hai kie na? Oe kaun rakam aurat hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'ketana paisa', 'Oe garieb hai' aur 'bahoet kamaasoet hai'
ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

10. Tab liekhwaihe: 'Naanie gail badjaar. Oe makai aur poi kienies. Naana mar
gail hai. Oe garieb raha. Ohie se naanie ke kaam par djaai ke pare hai.'

Tab ie baat ke parhwaaw.

Tab siekhne waalan ke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe.

PAATH 57 (paisa, ai)

1. Paath 56 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 57 ke tjhaapa aur 'paisa' siekhaaw. Paath me ie baat ke
dekhwaaw. Tab khiessa ke niettje ke baat ke toekkara paisa, pai, ai, ai, pai,
paisa parhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

ai	ai	ai
pai	sai	khai

4. Tab liekh
aur siekhaaw:

pai
sai
khai

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. $\longrightarrow$

pai	sai	khai
paai	saai	khaai
pie	sie	khie

$\downarrow$

6. Tab khiessa ke nieltje ke ekwa baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

7. Tab 'deraai' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

djaanat

etana

Djaise

gail

tanie aur bataais paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Boike kaaha gail? Ke na djaai sakat raha? Boike ka sotjies gai log ke biese me? Okar baap ekgo gai kienies kie na? Kaahe ke na?"**

Tab siekhne waalan ke 'okar bahien Maina', 'tanie se' aur 'ketana me bieka hai' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke poestak band karwaihe. Tab liekhwaihe djaun baat oelog ie kaahaanie ke biese me maange hai liekhe. Djab koi ekgo baat na djaane hai liekhe, tab oke tjaahie aapan haath oethaaike sahaaita maange ke. Oke sahaaita kar ie baat liekhe ke.

Tab paarie paara siekhne waalan ke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 58 (tjoesse, tj, Tj)

1. Tjhaapa aur 'tjoesse' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

tjoesse	oe
tjoe	tjoe
oe	tjoesse

3. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	ie	o
tjoe	tjie	tjo

4. Tab liekh
aur siekhaaw:

tjoe
tjie
tjo

5. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. →

tjoe	tjie
roe	rie
toe	tie

↓

6. Tab liekh
aur siekhaaw:

tjoe	tjoe	tjie	tjie
tjoesse	tjoep	tjiedj	tjierai

7. Tab liekh aur siekhaaw:

tjoesse	tjierai	tjieraag
Tjoesse	Tjierai	Tjieraag

8. Tab 'battja' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane 'tjiellaat' bhie siekhaaw aur dekhwaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat

botal

battja

khaatien

tjiellaat

bemaar

gaai

paapa

aur

rakam

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie kahaanie bataai sake hai?"**

(Djab koi na kar paawe hai, tab poetjh:

"Battja ke maai se ka bhail raha? Tab aadmie ka karies battja ke tjoesaawe khaat? Oe kaise djaan gail kie oke ka kare ke tjaahie?")

Tab siekhne waalan ke 'moi se barhiega', 'Hamlogke tien gaai hai' aur 'Ham koi ke taar karab' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'tj' liekhal dja hai. Aadha daarhie bhar 'tj' liekhwaihe.

Tab siekhaaw kaise 'Tj' liekhal dja hai. Aadha daarhie bhar 'Tj' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: 'Tjierai logan oere hai. Sab tjiedj na oere hai? Na, khaalie tjierai logan. Tjierai logan tjoese hai? Na, gaai logan tjoese hai.'

Tab ie baat ke bhie parhwaaw.

PAATH 59 (martja, tj)

1. Paath 58 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 59 ke tjhaapa aur 'martja' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

a	e	o
tja	tje	tjo

5. Tab liekh

aur siekhaaw:

tja
tje
tjo

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

tja	tje	tjo
dja	dje	djo
ga	ge	go

 2. →

7. Tab liekh aur siekhaaw:

tja	tje	tjo
martja	tjehera	tjore

8. Tab 'tjaahe' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane 'Hamme' bhie siekhaaw aur dekhwaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat

 aur

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke bataai sake hai oe kaun tjiedj parhies hai?"**

(Djab koi na kar paawe hai, tab poetjh:

**"Martja ke ke na attjha lage hai? Okar pet se ka bhail raha?
 Tab oe ka karies?")**

Tab siekhne waalan ke 'pieraat raha', 'baap martja na kha hai' aur 'gos me' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

11. Tab liekhwaihe: 'Ek tem ek aadmie aail. Hamaar maai gos pakaais raha. Oman martja raha. Tab aadmie gos khaais. Tab okar moeh djarat raha. Tab oe bolies: "Aadj se ham gos na khaabe."

Thiek se dekh kie siekhne waalan sab baat aur parhe ke tjienha attjha se liekhies hai kie na. Oelogke sahaaita kar deihe.

Tab ie baat ke bhie parhwaaw.

PAATH 60 (aurat, au, Au, -tj)

1. Paath 59 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 60 ke tjhaapa aur 'aurat' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.
3. Tab khiessa ke niettje waala baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

au	au	au
kau	pau	nau

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

kau
pau
nau

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. $\longrightarrow$

kau	pau	nau
koe	poe	noe
ke	pe	ne

$\downarrow$

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

kau	pau	nau
kaun	paure	nauta

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

aurat	aur
Aurat	Aur

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke bataai sake hai oe aurat se ka bhail raha?"**

(Djab koi na bataai sake hai, tab poetjh:

Oe aurat pahiele kaise dekhaat raha? Tab oe ka karies? Tab manai logan ka bolies? Tab oe ka karies?")

Tab siekhne waalan ke 'bahoet paatar', 'bahoet mota' aur 'saath mahienna' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke saath parh, tab oelogke parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke poestak band karwaihe. Tab oelogke ie kaahaanie ke liekhwaihe djaise oesab jaad kare hai.

Tab oelogke paarie paara ie baat ke parhwaaw.

PAATH 61 (tjaur, tj, -tj, au)

1. Paath 60 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Paath 61 ke tjhaapa aur 'tjaur' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

au	aa	al
tjau	tja	tjal

4. Tab liekh
aur siekhaaw:

tjau
tja
tjal

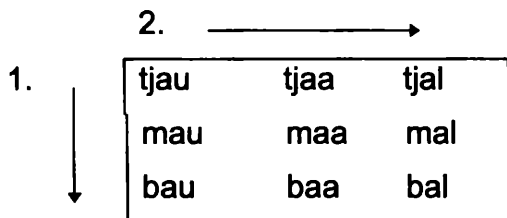
5. Tab liekh aur siekhaaw:

au	au	au
tjau	mau	bau

6. Tab liekh
aur siekhaaw:

tjau
mau
bau

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

e	a	aa	oe
etj	atj	aatj	oetj
betj	batj	baatj	boetj

9. Tab karton par liekhal waala baat

tjaur

mauka

tjaahe

aurat

mausie

aur

tjiedj

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie kaahaanie bataai sake hai?"**

(Djab koi na kar paawe hai, tab poetjh:

"Oe manai kaun tjiedj betjat raha? Oke ketana larkan hai?

Tjaur ke basta se ka bhail raha?)

Tab siekhne waalan ke 'bhie khaais raha', 'oe na djaanat raha' aur 'tjiedj betje hai' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne ke parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke poestak band karwaihe. Tab liekhwaihe djaun oelog ie kaahaanie ke biese me maange hai liekhe.

Tab oelogke paarie paara parhwaihe djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 62 (taule, au)

1. Paath 61 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 62 ke tjhaapa aur 'taule' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke niettje waala baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

au	au	au
tau	djau	khau

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

tau
djau
khau

6. Tab liekh aur siekhaaw:

tau	djau	khau
taule	djaun	khaule

7. Tab 'koetjh' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw. Aisane bhie 'laaw' aur 'roepia' siekhaaw aur dekhwaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

bhie

attjha

tjoekal

paun

roepia

mausie aur tjienie paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Hamaar mausie ketana tjaur kiene hai? Kaun tjiedj bhie taulal dja hai? Oe dien kaun tjiedj na bieka hai? Aur hamaar mausie kaun kaun tjiedj aur kiene hai?"**

Tab siekhne waalan ke 'nau paun', 'martja na hai' aur 'tjaur taul tjoekal hai' ke dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan se poetjh: **"Ke gail doekaan?"**

Tab djabaap liekhwaihe: Hamaar mausie.

Tab poetjh: **"Oe gail kaun tjiedj kiene?"**

Tab djabaap liekhwaihe: Oe gail tjaur kiene.

Tab poetjh: **"Oe ketana tjaur kienies?"**

Tab djabaap liekhwaihe: Nau paun.

Tab poetjh: **"Kaun tjiedj na biekaat raha?"**

Tab djabaap liekhwaihe: Martja na raha.

Tab poetjh: **"Mausie kaun kaun doesar tjiedj kienies?"**

Tab djabaap liekhwaihe: Oe tjienie, tjatanie aur tjaah kienies.

PAATH 63

le paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 62 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab ie baat nieltje nieltje liekh aur parhwaaw: hapta, khatarnaak, nieltje, battja, tjierautie, poeraan, sotjies, kahana, niekaaries aur oetja.

3. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

(Djab koi na kar paawe hai, tab poetjh: **"Ek tjierai ke djora kaise bolal dja hai? Oe tjierai kaaha par rahat raha? Oelog kaahe khaatien ekgo doesar djagaha khodjies? Ketana battja nieksal?"**)

Tab siekhne waalan ke 'poeraan baltie', 'Tjalie oer', 'per ke nieltje' aur 'Tor kahana' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke parhwaaw.

4. Tab liekhwaihe: Ek tjierautie aapan tjierauta se bolies: "le baltie me rahe khatarnaak hai. Tjalie oer." Tab oelog ekgo oetja per me rahe lagal. Aur oe tem se bielaar oelogke na pakar sakat raha.

Tab ie baat ke parhwaaw.

Tab oelogke liekhwaihe djaun baat oesab maange hai liekhe.

PAATH 64 (daal, d)

1. Siekhne waalan ke saath paath 63 phien se parh aur bhie djaun baat oesab oe les ke biese me liekhies raha.

2. Tab paath 64 ke tjhaapa aur 'daal' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab 'daal', 'daa', 'aa', aur 'aa', 'daa' aur 'daal' siekhaaw. Khiessa ke nieltje dekh.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	ie	o
daa	die	do

5. Tab liekh aur siekhaaw:

daa
die
do

6. Tab liekh aur siekhaaw: 1.

2. →

daa	die	do
paa	pie	po
laa	lie	lo

↓

7. Tab khiessa ke niettje ke ekwa baat aur baat ke toekkara siekhaaw.

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

daa	daa	die	die	do
daaroe	daada	diedie	oerdie	don

9. Tab 'Mahendar' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

10. Tab karton par liekhal waala baat

Mahendar

laage

daaktar

banailie

khaai

pieraat

aur

daal

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

(Djab koi na kar paawe hai, tab poetjh: **"Kaun doenoe manai baat-tjiet kare hai? Maai ka banaais hai? Mahendar kaahe ke na khaai paawe hai? Tab okar maai ka bolies? Tab ka bhail?"**)

Tab siekhne waalan ke 'Oerdie ke daal', 'ehie laage' aur 'na pieraat raha' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke parhwaaw, ie rakam se kie ek manai Mahendar ke baat aur ekwa maai ke baat parhe hai. Aur ek tiesara doeno sab se niettje daarhie ke parhwaaw.

12. Tab siekhaaw kaise 'd' liekhal dja hai. Aadha daarhie bhar 'd' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: Maai daal banaais hai. Bakie okar beta na khaai sake hai. Kaahe ke na? Okar daat piera hai. Oke tjaahie daat ke daaktar ke paas djaai ke. Tab oe daal khaai sakiega.

Tab ie baat ke parhwaaw.

PAATH 65 (bandoek, d, D)

1. Tjhaapa aur 'bandoek' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

bandoek	oe
doek	doe
doe	doek
oe	bandoek

3. Tab liekh aur siekhaaw:

daal	diedie	doer
Daal	Diedie	Doer

4. Tab siekhne waalan ke aakhie se aadha khiessa parhwaaw, ('Tab oe kienke tjal gail' talak.)

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

(Djab koi na bataai sake hai, tab poetjh: **"Oe daada maangat raha kaun tjiedj kiene? Oe kaahe ke pahiel a doekaan me bandoek na kien paais? Tab oe kaaha gail? Oe hoewa par kaun tjiedj paais? Tab oe ka karies?"**)

Tab siekhne waalan ke auro aage parhaaw, khiessa ke ant talak.

Tab poetjh: **"Rasta me ka bhail? Tab daada aapan bandoek se ka karies? Aur oe aapan aurat se ka bolies? Ie baat satj raha kie na?"**

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke parhwaaw.

5. Tab ie khiessa ke biese me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Oesabke aapan liekhal waala baat parhwaaw.

PAATH 66 (deis, d, -d, ei)

1. Tjhaapa aur 'deis' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

deis	ei
dei	dei
ei	deis

3. Tab liekh aur siekhaaw:

ei	ei	ei
dei	lei	tei

4. Tab liekh aur siekhaaw:

dei
lei
tei

5. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

2. →

dei	lei	tei
dai	lai	tai
die	lie	tie

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

aa	oe	an
aad	oed	and
jaad	koed	band

7. Tab liekh aur siekhaaw:

dei	dei	dei	dei
deis	deiga	deihe	deila

8. Tab karton par liekhal waala baat

badal

leiga

deis

baad

roepia

deihe

doer

aur

aadj

paarie paara dekhaaie parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetj: ***Tjandar kaahe khaatien sahar gail? Haaroen kaun tjiedj maangat raha? Aarie ke daam ketana raha? Tab Haaroen Tjandar ke ketana roepia deis?***

Tab siekhne waalan ke 'ek aarie kien laihe', 'patjaas roepia' aur 'Tab Tjandar bolies' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke parhwaaw.

10. Tab oesabke Tjandar aur Haaroen ke biese me liekhwaihe djaun baat oelog maange hai liekh. Tab oelogke bhie aapan liekhal waala baat ke parhwaaw.

PAATH 67 (khoen, kh)

1. Paath 49 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 67 ke tjhaapa aur 'khoen' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nientje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	o	au
kho	kh	khau

5. Tab liekh aur siekhaaw:

kho
kh
khau

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

2. →

kho	kh	khau
tjo	tj	tjau
ho	h	hau

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

khoe	khoe	kho	kho
khoen	khoesie	khole	khodje

8. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie kaahaanie bataai sake hai?"**

(Djab koi na bataai sake hai, tab poetjh: **"Ka bhail oe gielaas se? Tab ke koekroe me aail? Ka bhail ose? Tab maai ka bolies? Tab larka ka bolies? Tab ekwan larkan ka bolies?"**)

Tab siekhne waalan ke 'okar gor kat gail', 'khoen lagat raha' aur 'Ab hamke khoen na hai' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke parhwaaw.

9. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 68 (khiera, kh, Kh)

1. Paath 67 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 68 ke tjhaapa aur 'khiera' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	aa	e
khie	khaa	khe

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

khie
kha
khe

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1.		2.	→
↓	khie	khaa	khe
	djie	djaa	dje
	gie	gaa	ge

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

khie	khaa	khe
khiera	khaatien	khele

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liehle rahiele:

khiera	khoen	khol
Khiera	Khoen	Khol

9. Tab 'pakaawe' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

Aisane 'khaawal' liekh, siekhaaw aur dekhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Kaun kaun tjhaurie khele hai? Oelog kai baries ke hai? Niela kaun galtie banaais? Tab oesab kaaha gail?"**

Tab siekhne waalan ke 'Okar naam Niela hai', 'ekgo ham lei lei' aur 'hamlogke khiera dei' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke ie rakam se parhwaaw kie koi pahielaa tjaar daarhie parhe hai, ek doesare Niela ke baat aur ek tiesara Raanoe ke baat parhe hai.

Tab liekhwaihe: Khiera lamba tjiedj hai. Bakie khier tjaar se bane hai. Raanoe ke mausie khier pakaais. Aur oe larkan ke paatj khiera deis.

Tab siekhne waalan ke ie baat bhie parhwaaw.

PAATH 69 (khet, kh, -kh)

1. Siekhne waalan ke saath oe baat parh djaun oesab paatjhe waala les me liekhies hai.

2. Tab paath 69 ke tjhaapa aur 'khet' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke niettje ke baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

e	al
khe	khal

5. Tab liekh aur siekhaaw:

1.	↓			
		khe	khal	khoe
		he	hal	hoe
		ke	kal	koe
				2. →

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

khe	khal	khoe
khete	rakhal	khoeb

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

a	oe	e	ie
akh	oekh	ekh	iekh
rakh	soekh	dekh	liekh

8. Tab 'biaah' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

9. Tab karton par liekhal waala baat

sahadj

biaah

bhie

eihe

khodjiela

rakh aur aakhie paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ke baat kare hai? Maina ke maai maange hai kaun rakam khet kiene? Ka kare khaatien? Parosien ke kaaka kaahe khaatien maange hai aapan khet betje? Miena ke maai ie baat ke se boliega? Oe maange hai kaun tjiedj aur kiene?"**

Tab siekhne waalan ke 'le khet kaaha hai?', 'Djab ham khet kienab' aur 'hamlog tarkaarie boi sakiela' dekhwaaw.

Tab khiessa parh, tab siekhne waalan ke parhwaaw.

11. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke paarie paraa parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

BHAAG 3

PAATH 70 (ghar, gh, Gh)

1. Paath 69 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 70 ke tjhaapa aur 'ghar' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ar	aa
ghar	ghaa

5. Tab liekh aur siekhaaw:

ghar
ghaa

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1.	↓		
		2.	→
		ghar	ghaa
		har	haa
		khar	khaa

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

ghar	ghaa
ghare	ghaas

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

ghar	ghaas
Ghar	Ghaas

9. Tab katon par liekhal waala baat

tjiedj
----

kharaab

Ghar
------

somaar
----

barkha

Moenna
----

bahanoi
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

(Djab howe ke tjaahie, tab toe bhie poetjh sake hai: **"Kekar ghar poeraan hoi gail raha? Tab oesab kaun kaun tjiedj djaiga kiene? Oe boerhia kaise aapan paisa kamaawe hai? Barsaat me ka howe hai?"**)

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'gh' liekhal dja hai. Aadha daarhie bhar 'gh' liekhwaihe.

Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke paarie paara parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 71 (ghora, gh)

1. Paath 70 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 71 ke tjhaapa aur 'ghora' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

o	ie	at
gho	ghie	ghat

5. Tab liekh aur siekhaaw:

gho
ghie
ghat

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

gho	ghie	ghat
go	gie	gat
ho	hie	hat

2. →

7. Tab 'dekh-bhaal' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

8. Tab karton par liekhal waala baat

gharie

gadaha

ghat

ghasak

Ghora

gor

djagaha

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Manai logan pahiele kaise aapan kaam karat raha? Aur djab koi bemaar paral, tab ka bhail? Djab koi ke ghora hai, tab oke tjaahie ose ka kare ke?"**

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

10. Tab liekhwaihe: Ghora logan bahoet djabar hai. Oelog barka gaarie hietj sake hai. Djab koi ke ekgo ghora kie to gadaha hai, tab oke tjaahie rodj okare khaatien khaaik kiene ke.

Tab ie sab baat bhie parhwaaw.

PAATH 72 (megha, gh)

1. Paath 71 siekhne waalan ke saath phien se parh.

PAATH 73

Ie paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 72 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab karton par liekhal waala baat

tjauk
----

deis
------

akele
----

ghora
----

attjha
----

khet
------

aurat
----

khiessa
----

tjotaai
----

ghanta
----

 aur

kapra
----

 paarie paara
dekhaaika parhwaaw.

3. Tab siekhne waalan ke aakhie se aadha khiessa parhwaaw, ...'khoeb soenat raha' talak.

Tab poetjh: **"Ghora ke ka naam hai? Ke oe aadmie ke ghare ail raha? Tab oe ka karies?"**

Tab siekhne waalan ke aage parhwaaw khiessa ke ant talak.

Tab poetjh: **"Ka bhail ghora se? Tab adamia ka karies? Oe aapan ghora se ka bolies?"**

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

4. Tab siekhne waalan ke ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise oesab maange hai.

Tab oelogke paarie paara parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 74 (piethie, th)

1. Paath 73 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 74 ke tjhaapa aur 'piethie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke niettje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	o	ak
thie	tho	thak

5. Tab liekh aur siekhaaw:

thie
tho
thak

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

2. →

thie	tho	thak
tie	to	tak
die	do	dak

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

thie	tho	thak
thiek	thora	thakal

8. Tab karton par liekhal waala baat

baithe

piethie

djaag

pandja

batjaai **tore** aur **thora** paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Ser kaaha soetal raha? Oe kaise djaag gail? Tab ser ka karies? Tab moes ka bolies?")

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

10. Tab ie sawaal ke djabaap liekhwaihe:

"Ke soetal raha?" - Ekgo ser soetal raha.

"Tab ke aail?" - Tab ekgo moes aail.

"Moes ka karies?" - Oe ser ke piethie par tjale lagal.

"Tab ka bhail?" - Tab ser oke pakaries.

"Tab moes ka bolies?" - Tab moes bolies: "Hamme na kha!"

PAATH 75 (oethaais, th, Th)

1. Paath 74 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 75 ke tjhaapa aur 'oethaais' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aai	oe	e
thaaï	thoe	the

5. Tab liekh aur siekhaaw:

thaaï
thoe
the

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

	2.	→	
1.	↓		

thaaï	thoe	the
haai	hoe	he
tjaaï	tjoe	tje

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

thaaï	thoe	the
oethaaï	thoeke	baithe

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

thiek	thora	thakal
Thiek	Thora	Thakal

9. Tab karton par liekhal waala baat

hietje

miethaaï

thiek

tjiedj

pathar aur thoke paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan aakhie se khiessa parhwaaw. Oelogke sahaaita kar de 'Niettja' parhe ke.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Ser ka karies moes khaatien? Oke kaahe khaatien hasie lagal? Ekare baad ka bhail? Tab ke ser ke batjaais?")

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

11. Tab liekhwaihe: Ser sotjies kie ek moes oke na batjaai sakat. Bakie ek dien moes oke batjaais. Moes oke thiek se sahaaita karies.

Tab siekhne waalan ke ie baat parhwaaw.

PAATH 76 (maatjhie, tjh)

1. Siekhne waalan ke saath oe baat parh djaun oesab paatjhe waala les me liekhies hai.

2. Tab paath 76 ke tjhaapa aur 'maatjhie' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

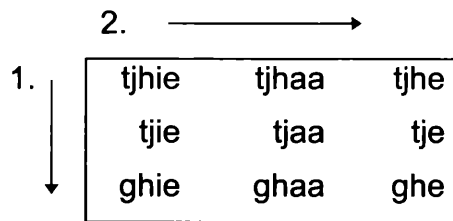
ie	aa	e
tjhie	tjhaa	tjhe

5. Tab liekh
aur siekhaaw:

tjhie
tjhaa
tjhe

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle

rahiele:

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

tjhie	tjhaa	tjhe
tjhieke	tjhaapa	paatjhe

8. Tab karton par liekhal waala baat

poetjhe

thiek

thoke

tjhaata

pathaai aur maatjhe paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab 'Doenia' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Maatjhe kaise koetjh mail kar sake hai? Tab djab khaaik mail hoi gail hai, tab ka hoi sakie? Ohie se hamlogke tjaahie khaaik se ka kare ke?"**

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

11. Tab ie sawaal poetjh aur siekhne waalan ke djabaap liekhwaihe:

"Maatjhe kaaha rahe hai?" - Maatjhe sagaro rahe hai.

"Oelog safe hai kie na?" - Oelog saral aur mail

tjiedj par baithe hai.

"Mail khaai dwaara ka hoi sake hai?" - Manai log bemaar hoi sake hai.

"Hamlogke tjaahie khaaik se ka kare ke?" - Hamlogke tjaahie khaaik topke rakhe ke.

PAATH 77 (tjhoerie, tjh, Tjh, -tjh)

1. Paath 76 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 77 ke tjhaapa aur 'tjhoerie' siekhaaw. Paat me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke niettje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	o	ie
tjhoe	tjho	tjhie

5. Tab liekh aur siekhaaw:

tjhoe
tjho
tjhie

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

	2.	→	
1.	↓		

tjhoe	tjho
thoe	tho
tjoe	tjo
toe	to

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

tjhoe	tjhoe	tjho	tjho
tjhoei	tjhoerie	tjhore	tjhota

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

tjhoerie	tjhaata	tjhota
Tjhoerie	Tjhaata	Tjhota

9. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

oe	oe	a
oetjh	oetjh	atjh
poetjh	koetjh	matjh

10. Tab karton par liekhal waala baat

matjharie
----

moertja
----

maatjhie
----

mietha
----

poetjhe
----

tjaathe
----

 aur

baithal
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Aurat barka tjoerie se kaun kaam karat raha? Oe tjoerie ke kaaha paais? Ka bhail raha?")

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

12. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe.

Tab oelogke paarie paara parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 78 (bowe, w, W)

1. Paath 77 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 78 ke tjaapa aur 'bowe' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke niettje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

e	al
we	wal

5. Tab liekh aur siekhaaw:

we
wal

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

we	wal
me	mal
be	bal

2. →

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

we	we	wal	wal
paawe	kewe	khaawal	dewal

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

wiedjaai	wiedhwa
Wiedjaai	Wiedhwa

9. Tab kanton par liekhal waala baat

Doksie
----

kahana

Attjha
----

poetjhies
----

tjhorie
----

leis
------

aur

kaatiega
----

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?**

("Moergie kaun tjiedj paais? Ke na maangies daana bowe? Ke makai kaaties?"

Tab siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

Tab siekhaaw kaise 'w' liekhal dja hai. Parna V ke dekh. Aadha daarhie bhar 'w' liekhwaihe.

Tab bhie siekhaaw kaise 'W' liekhal dja hai. Aadha daarhie bhar 'W' liekhwaihe.

Tab bhie liekhwaihe: Ek moergie raha. Oe ekgo makai ke daana paais. Bakie koi na gail bowe. Tab moergie gail daana ke bowe. Tab ke ekgo tjhoerie se makai kaaties?

PAATH 79 (khawaawe, w, -w)

Siekhne waalan ke saath paath 78 phien se parh.

2. Tab paath 79 ke tjhaapa aur 'khawaawe' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

khawaawe	aa
waawe	waa
waa	waawe
aa	khawaawe

4. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

5. Tab liekh aur siekhaaw:

waa
we
wal

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

waa	we	wal
maa	me	mal
haa	he	hal

2. →

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

waal	waai	we
sawaal	karwaai	laawe

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

aa	ie	ie	o
aaw	iew	iew	ow
laaw	djiew	ghiew	row

9. Tab karton par liekhal waala baat

bataaw
----

sewa
------

rowe
------

dekhaaw
----

sawaal
----

khawaawe
----

 aur

bietjhaawe
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Ke makai ke koeties? Tab oe piesaan se ka karies? Djab rotie don hoi gail, tab ke maangat raha khaai? Ie kaahe ke na hoi sakat raha? Moergie rotie se ka karies?")

Tab siekhne waalan ke djor se khiessa parhwaaw.

11. Tab liekhwaihe: Doksie, bielaar aur moes makai ke na koeties. Oelog rotie na banaais. Tab moergie ke tjaahat raha ie kaam kare ke. Aur oe tjhota moergie ke khawaawe lagal.

Tab ie baat ke bhie parhwaaw.

PAATH 80 (parhe, rh)

1. Paath 79 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 80 ke tjhaapa aur 'parhe' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

parhe	a
parh	arh
arh	parh
a	parhe

4. Tab liekh aur siekhaaw:

a	o
arh	orh

5. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiel liekhle rahiele:

arh	orh
ar	or
ah	oh

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

parh	orh	orh
parhe	orhe	orhnie

7. Tab kanton par liekhal waala baat

parhe

parhal

parhies

orhnie

parhaaw

parhle

orhal

aur

orhiela

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

8. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

(Larka ke baap ka poetjhies? Larka kaun tjielj ke biese me parhat raha? Okar baap kaaha gail? Kaahe ke larka na maangat raha okare sanghe djaai?)

Tab siekhne waalan ke djor se khiessa parhwaaw.

9. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 81 (orhaai, rh)

1. Paath 80 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 81 ke tjhaapa aur 'orhaai' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

orh	orh	daarh	parh
orhaai	orhnie	daarhie	parhaaw

4. Tab 'thandha' liekh aur siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

5. Tab liekh aur siekhaaw:

oel
koel
skoel

6. Tab karton par liekhal waala baat

orhaai
----

parhe
----

thandha
----

khawaaw
----

rowe
------

skoel
----

orhiela
----

aur

bataawe
----

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

7. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Larka kaahе ke skoel na dja hai? Tab okar maai ka kare hai?

Tab larka ka bole hai?")

Tab siekhne waalan ke djor se khiessa parhwaaw.

8. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 82 (batiaai, iaai, ia)

1. Paath 81 siekhne waalan ke saath phien se parh.

2. Tab paath 82 ke tjhaapa aur 'batiaai' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

batiaai	aai
tiaai	iaai
iaai	tiaai
aai	batiaai

4. Tab liekh aur siekhaaw:

iaai	ia
batiaai	batia

5. Tab liekh aur siekhaaw:

ia	iaah	iar
hia	biaah	hariat

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

ia	ia	ia
nia	tia	tia
doenia	bietia	batia

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

tjierai	- tjieria	laai	- liaai
hai	- hia	bataai	- batiaai
tatai	- atia	khaalie	- khiaal

8. Tab karton par liekhal waala baat

khoesiaalie

daarhie

karhia

liaaw

parosia

Mienia

aur

batiaaiga

paarie para dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Parosia ka bataais? Doelaha ke ka naam hai? Oe kaise dekha hai? Hamaar parosia ke kaun kaam kare ke pare hai?"

Tab siekhne waalan ke djor se khiessa parhwaaw.

10. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 83 (bhaat, bh, Bh)

1. Paath 82 ek siekhne waala ke djor se parhwaaw. Ekwan khaalie aakhie se parhe hai.

2. Tab paath 83 ke tjhaapa aur 'bhaat' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

aat	ie	ar
bhaat	bhie	bhar

4. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

2. →

bhaat	bhie	bhar
ghaat	ghie	ghar
paat	pie	par

5. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

bhaat	bhie	bhar
Bhaat	Bhie	Bhar

6. Tab karton par liekhal waala baat

Bhaai
----

bhier
----

biene

Baara

Bhare
----

baat
------

bhaat
----

 aur

attjha
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

7. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

**("Kaun moes garieb raha? Sahar ke moes ose ka bolies?
Oelog kaaha gail? Tab oelog ka karies?")**

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

8. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 84 (bhoedjal, bh)

1. Paath 83 ek siekhne waala ke phien se (djor se) parhwaaw. Ekwan khaalie aakhie se parhaaw.

2. Tab paath 84 ke tjhaapa aur 'bhoedjal' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

bhoe	bhoe	bhoe
bhoedjal	bhoelaai	bhoekhe

4. Tab ie baat parhwaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

bhie	bhe	bhai	bhoe	bhar
bhial	bhera	bhail	bhoekh	bharal

5. Tab karton par liekhal waala baat

bhaag
----

khoesiaalie
----

bhoedjal
----

djebhie
----

boek
------

bhoekh
----

bhaat
----

 aur

kabhie
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

6. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie kiessa bataai sake hai?"**

("Kaun kaun khaaik tafra par raha? Kaun djanaawar bhiettar aail? Diehaat ke moes ka bolies?")

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

7. Tab ie khiessa ke biese me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke ie baat ke parhwaaw.

PAATH 85

Ie paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 84 ek siekhne waala ke phien se parhwaaw. Ekwan khaalie aakhie se parhaaw.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

ro	rap	raa	re
kro	trap	praa	pre
krobia	trapoen	praasie	prem

3. Tab karton par liekhal waala baat

matjharie

Newal
----

deis
------

krobia
----

praatna
----

skoel
----

liaais
----

trapoen

Prem
------

bhail
----

kabhie
----

 aur

kraaboe
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

4. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

**("Larkan ke naam ka hai? Oelog ka karat raha? Oelog kaun
tjiedj paais? Oelog ese ka karies? Paapie todo kaun tjiedj kha
hai?")**

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa parhwaaw.

5. Tab ie khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai
liekhe.

Tab oelogke ie baat ke parhwaaw.

PAATH 86 (pieje, j)

1. Paath 85 ek siekhne waala ke phien se parhwaaw. Ekwan khaalie aakhie se
parhaaw.

2. Tab paath 86 ke tjhaapa aur 'pieje' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke niettje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

e	ar	oe
je	jar	joe

5. Tab liekh aur siekhaaw:

je
jar
joe

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

2. →

je	jar	joe
le	lar	loe
we	war	woe

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

je	je	jar	joe
pieje	sieje	narjar	joeroe

8. Tab karton par liekhal waala baat

khodj	kharaab	djaroeer	tjierai
-------	---------	----------	---------

pieje	sotjies	narjar	joeroe
-------	---------	--------	--------

 aur

djanaaawar
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa ke bataai sake hai?"**
("Ke ke piaas lagal raha? Oe kaahe ke botal me se paanie na pie sakat raha? Tab oe ka karies? le khiessa ke matlab ka hai?")

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa ke parhwaaw.

10. Tab siekhaaw kaise 'j' liekhal dja hai. Aadha daarhie bhar 'j' liekhwaihe. Tab bhie liekhwaihe: Ham jaad kariela kie ek tjierai raha. Ek dien oe bolies: "Ham djaaila paanie pieje." Bakie paanie botal me raha. Tab oe ka karies?

Tab siekhne waalan ke auro liekhwaihe djaise oelog maange hai liekhe. Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 87 (jaapon, j, J)

1. Paath 86 ek siekhne waala ke phien se parhwaaw. Ekwan khaalie aakhie se parhaaw.

2. Tab paath 87 ke tjhaapa aur 'jaapon' siekhaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

jaapon	aa
jaa	jaa
aa	jaapon

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	ar	e
jaa	jar	je

5. Tab liekh aur siekhaaw:

jaa
jar
je

6. Tab liekh aur siekhaaw:

1. ↓

2. →

jaa	jar	je
djaa	djar	dje
tjaa	tjar	tje

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

jaa	jar	ja	jaatj
jaad	narjar	paija	piejaatj

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe sae pahiele liekhle rahiele:

jaa	je
Jaa	Je

9. Tab karton par liekhal waala baat

jaapon

Jaad

karia

piaatj

ja

pieje

joeroe

jaane

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waala ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

**("Aurat kaahe ke kapra kienies raha? Okar bahien ke bietia ke
biaah kab hoiga? Djab oe jaapon me hol dekhies, tab oe ka
karies? Aur djab doekandaar dekhies, tab oe ka bolies?")**

Tab siekhne waalan ke djor se khiessa ke parhwaaw.

11. Tab siekhaaw kaise 'J' liekhal dja hai. Aadha daarchie bhar 'J' liekhwaihe. Tab
bhie liekhwaihe: Jaad kar. Jaapon. Joeroe kare. Paanie pieje. Dja badjaar.

Tab liekhwaihe djaun baat siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oesabke
parhwaaw djaun baat oelog liekhies hai.

PAATH 88 (dhaure, dh, Dh)

1. Paath 87 (ek siekhne waala ke) phien se parhwaaw.

2. Tab paath 88 ke tjhaapa aur 'dhaure' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parh aur parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

au	o	ar
dhau	dho	dhar

5. Tab liekh aur siekhaaw:

dhau
dho
dhar

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1.	↓			
		2.	→	
		dhau	dho	dhar
		thau	tho	thar
		dau	do	dar

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

dhau	dho	dhar	dho
dhaure	dhowe	dhartie	dholak

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

dhaure	dholak
Dhaure	Dholak

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Konkonie kaun rakam ke baadjie lagaais? Tab ke maangies ose baadjie lagaawe? Toe ka sotje hai kie ke djjetiega?")

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara djor se khiessa ke parhwaaw.

11. Tab ie sawaal poetjh aur ekar djabaap liekhwaihe:

"Ke baadjie lagaais?" - Ek konkonie baadjie lagaais.

"Kaun rakam ke baadjie raha?" - Oe dhaure ke baadjie lagaais.

"Ke ose baadjie lagaais?" - Khetjoehie ose baadjie lagaais.

"Konkonie kaahe ke bolies kie ie ek khelwaar hai?" - Khetjoehie to na thiek se dhaur paawat raha.

PAATH 89 (dhier, dh, -dh)

1. Paath 88 (ek siekhne waala ke) phien se parhwaaw.

2. Tab paath 89 ke tjhaapa aur 'dhier' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

dhier	ie
dhie	dhie
ie	dhier

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	oe	aa
dhie	dhoe	dhaa

5. Tab liekh aur siekhaaw:

dhie
dhoe
dhaa

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1.	↓			
		2.	→	
		dhie	dhoe	dhaa
		djie	djoe	djaa
		ghie	ghoe	ghaa

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

dhie	dhoe	dhaa
dhiere	dhoewa	dhaan

8. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	a
oedh	adh
doedh	madh

9. Tab karton par liekhal waala baat

dhare

dholak

andha

doedh

dhiere

dhaure

soedhaare

madh

aur

dhanie

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai? Konkonie kaahe ke baadjie na djiet paais?"**

Tab khiessa parh, tab parhwaaw.

11. Tab siekhne waalan ke liekhwaihe konkonie kaahe ke na djiet paais.

Tab oesabke parhwaaw djaun baat oelog liekhies hai.

Tab poestak band karwaihe aur liekhwaihe: Dhiere dhiere kaam kare se ek dien djaroeer poera hoi djaai.

PAATH 90 (safa, f, F)

1. Paath 89 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 90 ke tjaapa aur 'safa' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab liekh aur siekhaaw:

safa	a
fa	fa
a	safa

4. Tab liekh aur siekhaaw:

a	oe	ai
fa	foe	fai

5. Tab liekh aur siekhaaw:

fa
foe
fai

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

2. →

fa	foe	fai
la	loe	lai
ba	boe	bai

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

fa	fa	fie	fai
safa	taufafa	fier	faisal

8. Tab karton par liekhal waala baat

kapra

dhire

jaapon

bosro

safa

faisala

Faisal

aur

poeirie

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke kapra dhowe hai? Oe ie kaam kaise kare hai? Oe aapan kapra kaise dhowe hai?"**

Tab paath parh, tab parhwaaw.

10. Tab siekhaaw kaise 'f' liekhal dja hai. Parna V ke dekh. Ek daarhie bhar 'f' liekhwaihe.

Tab liekhwaihe: Hamaar aurat sab kapra dhois hai. Ab ham ekgo safu sot pahien sakiela. Hamke ek naawa sot hai. Ie hamaar baap ke taufa raha hamaar djanam dien par. Bahoet barhia sot hai aur ekdam safu hai.

Tab ie baat ke parhwaaw.

PAATH 91 (koffie, f, -f)

1. Paath 90 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 91 ke tjhaapa aur 'koffie' siekhaaw.

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat aur baat ke toekkara parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

ie	e	o	aa
fie	fe	of	aaf

5. Tab liekh aur siekhaaw:

fie	fe	of	aaf
fieros	dafe	koffie	baaf

6. Tab liekh aur siekhaaw:

faisal	fieros
Faisal	Fieros

7. Tab karton par liekhal waala baat

Fier se

dafe

taufu

Faisu

maaf

Fieros

koffie

safu

aur

faisala

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

8. Tab 'bita wiri' liekh aur siekhaaw. Khiessa me ie baat ke dekhaaw.

Tab bol: "Bita wiri Saran Tongo ke baat hai, ohie se tanie se doesar rakam dekha hai. Sab bhaasa aapan aapan rakam liekhal dja hai."

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Oelog kaaha se koffie laais raha? Oesab kaun tjedj bhie toeries raha? Ke ke bita wiri ke na attjha lage hai?"**

10. Tab siekhaaw kaise 'F' liekhal dja hai. Parna V ke dekh. Ek daarchie bhar 'F' liekhwaihe.

Tab koffie ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe.

Tab ie baat ke parhwaaw.

PAATH 92 (djhoeraai, dhj, Djh)

1. Paath 91 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 92 ke tjhaapa aur 'djhoeraai' siekhaaw. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

3. Tab khiessa ke niettje waala baat aur baat ke toekkara parhwaaw.

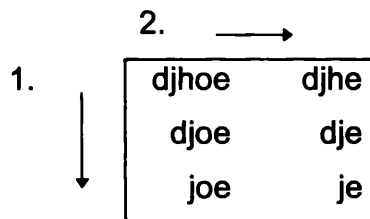
4. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	e
djhoe	djhe

5. Tab liekh aur siekhaaw:

djhoe
djhe

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

djhoe	djhoe	djhe
djhoeth	djhoeke	samdjhe

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

djhoeth	djhoere
Djhoeth	Djhoere

9. Tab kanton par liekhal waala baat

dhoewa
----

djhoeraai
----

djoeta
----

djhoele
----

dhowe

Djora

Djhoeth
----

 aur

djhoerwaai
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

10. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Koffie kaise djhoeraail dja hai?
(Oman ketana bokala hai? Koffie kaun tjiedj me bhoedjal dja
hai?)"**

Tab khiessa parh, tab parhwaaw.

11. Tab ie sawaal poetjh aur ekar djabaap liekhwaihe:

"Koffie me ketana bokala hai?" - Koffie me doeigo bokla hai.

"Kaun tjiedj koffie se pahiele howe ke tjaahie?" - Koffie ke tjaahie djhoeraai ke.

"Tab ka howe ke tjaahie?" Tab oke tjaahie koete ke.

"Koi bolies kie larkan khaatien bahoet koffie pieje thiek hai. Ie baat satj hai kie na?" Na, ie djhoeth baat hai.

Tab liekhwaihe: Fieros, Faisal, Fiena, Faaroek.

PAATH 93 (djhaaroo, djh, -djh)

1. Paath 92 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 93 ke tjhaapa aur 'djhaaroo' siekhaaw.

Tab poetjh: **"Toe paath me ie baat ke kai dafe dekhe hai?"**

3. Tab khiessa ke nientje waala baat aur baat ke toekkara parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

aa	al
djhaa	djhal

5. Tab liekh aur siekhaaw:

djhaa	djhaa	djha
djhaaroe	djhaare	sandjha

6. Tab liekh aur siekhaaw:

a
adjh
samadjh

7. Tab karton par liekhal waala baat

djaane

dhaan

djhaaroe

jaad

dhoewa

djhoele

samadjh

samdjhaawe

aur

djhalaasie

paarie paara

dekhaaie parhwaaw.

8. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Djhaaroe se ka bhail raha? Aurat kaahe khaatien doekaan na gail djhaaroe kiene? Aur oe kaahe khaat badjaar bhie na gail?"**

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara khiessa ke parhwaaw.

9. Tab djhaaroe ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 94 (phoel, ph, Ph)

1. Paath 93 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 94 ke tjhaapa aur 'phoel' siekhaaw.

Tab poetjh: **"Toe paath me ie baat ke kai dafe dekhe hai?"**

3. Tab liekh aur siekhaaw:

phoel	oe
phoe	phoe
oe	phoel

4. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	aa	e
phoe	phaa	phe

5. Tab liekh aur siekhaaw:

phoe
phaa
phe

6. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

1. ↓

2. →	phoe	phaa	phe
	poe	paa	pe
	bhoe	bhaa	bhe

7. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

phoe	phoe	phaa	phe
phoel	phoeke	phaatak	phek

8. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

phoel	phaatak	phek
Phoel	Phaatak	Phek

9. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Larkan kaahe khaatien phoel phoekies? Ke pahiele phoekies? Larkan bolies kie Soenieta ke ketana larkan hoi? Aur oesab Phoelmatie se ka bolies?")

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paraa khiessa ke parhwaaw.

10. Tab ie khiessa ke biese me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 95 (phal, ph)

1. Paath 94 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 95 ke tjhaapa aur 'phal' siekhaaw.

Tab poetjh: **"Toe paath me ie baat kai dafe dekhe hai?"**

3. Tab ie baat siekhaaw djaun toe les howe se pahiele liekhle rahiele:

pha	phoe	phai	phaa	phie
phal	phoet	phaile	phaat	phien

4. Tab karton par liekhal waala baat

phaatak

Phal

phien se

Phore

phoel

aur

phaile

paarie paara dekhaaieke parhwaaw.

5. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Sarnaam me kaun rakam phal hai? Manai logan ke tjhorke ke phal bhie kha hai? Tjierai logan kaise manai logan ke sahaaita kare hai?"**

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara khiessa ke parhaaw.

6. Tab ie sawaal poetjh aur ekar djabaap liekhwaihe:

"Badjaar me kaun phal bieka hai?" - Badjaar me ... bieka hai. (Siekhne waalan ke tien phal ke naam liekhwaihe.)

"Larkan kaun phal kha hai djaun badjaar me na bieka hai?" - Larkan ... kha hai. (Siekhne waalan ke doi phal ke naam liekhwaihe.)

"Kaise hia hoewa naawa phal ke bia djame hai?" - Tjierai logan .... (Siekhne waalan ke tjaahie ie zin don kare ke.)

"Kaun phal toke sab se attjha lage hai?" - Hamme .... sab se attjha lage hai. ('attjha' liekh, tab oesab thiek se liekh sakiega.)

Tab siekhne waalan ke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 96

ie paath me naawa attjar na siekhaawal dja hai.

1. Paath 95 phien se parhwaaw.

2. Tab karton par liekhal waala baat

koffie
----

djhaaroe

Nawien
----

maaf
------

sandjha
----

phal
------

phoekies

Phien
----

 aur

Dhaure
----

 paarie paara
dekhaaike parhwaaw.

3. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**
**("Kekar djanam dien raha? Ke aail raha oke dekhe ke? Oe
kaahe khaatien oesabke na bhetaail? Tab Raawien ose ka
bolies?")**

Tab ekaat siekhne waalan ke parhaaw.

4. Tab khiessa ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai
liekhe.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

Thiek se dekh kie sab koi har ek baat attjha se liekhies hai kie na.

PAATH 97 (oengrie, ng)

1. Paath 96 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 97 ke tjhaapa aur 'oengrie' siekhaaw.

Tab poetjh: **"Toe ie baat ke kai dafe paath me dekhe hai?"**

3. Tab khiessa ke nieltje waala baat parhwaaw.

4. Tab liekh aur siekhaaw:

oe	aa	ie
oeng	aang	ieng
oengrie	maang	sieng

5. Tab karton par liekhal waala baat

lienga
----

maange
----

manglie
----

baanhe
----

oengrie
----

taanga
----

angoethie
----

 aur

mahanga
----

 paarie paara dekhaaike parhwaaw.

6. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: "Ke ie khiessa bataai sake hai?"

("Saap kaaha raha? Aadmie kaun kaam karat raha? Ekwa aadmie okar oengrie se ka karies? Tab daaktar ka bolies?")

Tab ekaat siekhne waalan ke paarie paara parhaaw.

7. Tab oengrie ke biese me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 98 (range, ng)

1. Paath 97 phien se parhwaaw.

2. Tab karton par liekhal waala baat

taanga

langaha

lienga

oengrie

djienga

phatienga

angoethie

aur

range

paara paarie dekhaaike parhwaaw.

3. Tab 'ferfi' liekh aur parhwaaw. Samdjhaaw kie ie ek Sranan Tongo ke baat hai, ohie se ant me khaalie i dekha hai. Paath me ie baat ke dekhwaaw.

4. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: "Ke ie khiessa bataai sake hai?"

("Oe aadmie paisa ke kaise paais raha? Tab oe ese ka karies? Oe kaun kaun rang ke ferfi kienies?")

Tab ekaat siekhne waalan ke parhaaw.

5. Tab range ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Djab oesab maange hai ie khiessa se doesar rakam range ke biese me koetjh liekhe, tab thiek hai.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 99 (sanghatian, ngh)

1. Paath 98 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 99 ke tjhaapa aur 'sanghatian' siekhaaw.

Tab poetjh: **"Toe paath me ie baat ke kai dafe dekhe hai?"**

3. Tab liekh aur siekhaaw:

sang	sang
sanghe	sanghatia

4. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

("Ek beta kaise raha? Aur ekwa kaise raha? Kaise oe aapan man badalies?")

Tab ekaat siekhne waalan paarie paara parhaaw.

5. Tab sanghatian ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe. Djab oesab ie khiessa se doesar rakam liekhe, tab thiek hai.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

Hardam thiek se dekh kie oelog har ek baat attjha se liekhies hai kie na.

PAATH 100 (ghongha, ngh)

1. Paath 99 phien se parhwaaw.

2. Tab paath 100 ke tjhaapa aur 'ghongha' siekhaaw.

Tab poetjh: **"Toe paath me ie baat ke kai dafe dekhe hai?"**

3. Tab karton par liekhal waala baat

langaha

ghongha

oengrie

sanghe

tange

angoethie

sanghatia

aur

laltjhau

paarie paara dekhaaike parhwaaw.

4. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Kaaha par dher ghongha rahe hai? Koi koi manai log kaahe khaatien ghongha ke kha hai? Kaun rakam ghongha se manai logan bemaar hoi sake hai? Toe ghongha ke khoprie ke baare me ka parhle hai?"**

Tab ekaat siekhne waalan ke parhaaw.

5. Tab ghongha ke baare me liekhwaihe djaise siekhne waalan maange hai liekhe.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

PAATH 101 (k'hoi)

1. Paath 100 phien se parhwaaw.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

hamlog	tjale	k'hoi
hamlog	kare	k'hoi
hamlog	taake	k'hoi

Tab bol: ***"Hia par liekhal hai 'ke hoi', bakie hamlog na boliela 'ke hoi, hamlog boliela k'hoi. Ohie se hamlog 'e' na liekhiela. Aur dekhaawe khaatien kie ek attjar laas hoi gail hai, hamlog ' liekhiela djaaha pahiele 'e' raha."***

Tab phien se parhwaaw djaun baat toe liekhle rahiele.

Tab poetjh: ***"Toe ie khiessa me kai dafe 'k'hoi' dekhe hai?"***

3. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: ***"Ke ie khiessa bataai sake hai?"***

***("Aurat kaahe khaatien maangat raha doesar ghar me rahe?
Okar aadmie ka maangat raha kare? Aur okar beta ka bolies?
Ke sab se tjalaak waala raha?")***

Tab ekaat siekhne waalan ke parhaaw.

4. Tab siekhaaw kaise ekgo tjiethie liekhal dja hai:

Paramaribo,

agast 14 taariek 20..

Pjaara bhaai,

Ham bahoet khoesie baatie toke ...

Tab siekhne waalan ke ekgo tjiethie liekhwaihe ek manai khaatien djaun oelog djaane hai. Oesabke liekhwaihe djaise oelog maange hai liekhe. Djab koi ek baat na djaane hai liekhe, tab oke sahaaita kar deihe. Oesab aapan ghar waalan, aapan kaam, aapan plansoe aur aapan parhe liekhe ke paath ke baare me liekh sake hai. Oelogse bol deihe biehaan ekgo envelop liaawe ke.

PAATH 102 (Sj, -sj)

1. Paath 101 phien se parhwaaw.

2. Tab liekh aur siekhaaw:

Sjaarda	Soeresj
Sjaantie	Raadjesj
Sjarmiela	Neresj

3. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

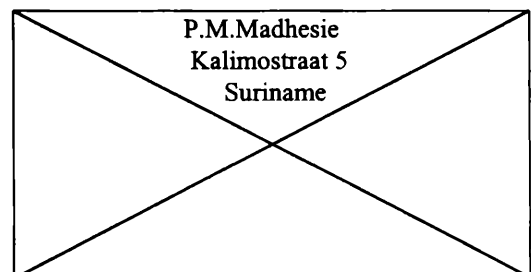
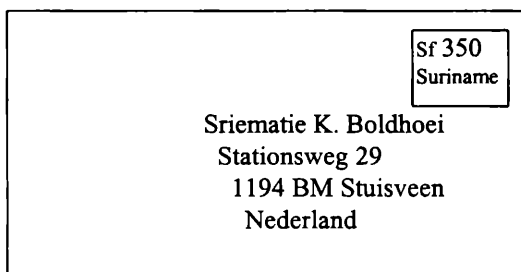
("Oe doi paraanie ke ketana larkan raha? Larkan ke ka naam hai?"

Tab ekaat siekhne waalan ke parhaaw.

4. Tab siekhne waalan ke liekhwaihe sab naam djaun oelog djaane hai.

Tab oelogke paarie paara parhwaaw djaun naam oesab liekhies hai. Ie sab naam bord kie to kaagadj par liekh, tab siekhne waalan dekh sake hai kie oelog thiek se liekhies hai kie na.

5. Tab siekhaaw adres kaise envelop par liekhal dja hai:

PAATH 103 (pjaas, pj)

1. Paath 102 phien se parhwaaw.
2. Tab paath 103 ke tjhaapa aur 'pjaas' siekhaaw.
3. Tab oeppar se nieltje liekh aur parhwaaw: tjaan, pjaas, Sjaantie, gjaara, djaane, Sjarmiela, gjaan, pjaar.
4. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: **"Ke ie khiessa bataai sake hai?"**

(*"le khiessa kekar biese me hai? Oesab gail ka kare? Kaahe khaatien nadie ke paanie na thiek hai pieje ke?"*)

Tab ekaat siekhne waalan ke parhaaw.

5. Tab siekhne waalan ke ekgo tjhota tjiethie liekhwaihe skoel ke maastar khaatien. Oelogke liekhwaihe kie oelogke larka bemaar hai aur aadj skoel na djaai sake hai.

Tab oelogke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

Thiek se dekh kie sab koi har ek baat attjha se liekhies hai kie na.

PAATH 104 (koetta, doei aisane attjar)

1. Paath 103 phien se parhwaaw.
2. Tab paath 104 ke tjhaapa aur 'koetta' siekhaaw.
3. Tab liekh aur siekhaaw:

koet	hiel	oed	at	khies
koetta	hielle	oeddjar	attjha	khiessa

4. Tab liekh aur parhwaaw, pahiele oeppar se nieltje talak, tab ie kait se oe kait talak:

koetta	naata
khiella	Miela
tabbo	sabal
khiessa	piesaan
oeddjar	badjaar
haddie	nadie

Tab bol: ***"Djab hamlog soeniela kie ekgo attjar lamba soena hai, tab hamlog oke doi dafe liekhiela."***

5. Tab siekhne waalan ke aakhie se khiessa parhwaaw.

Tab poetjh: ***"Ke ie khiessa bataai sake hai?"***

***("Moenna ke parosien kaahe khaatien na soet paawat raha?
Tab oe Moenna se ka bolies? Tab Moenna ka karies?" Tab
parosien ka bolies?")***

Tab ekaat siekhne waalan ke parhaaw.

6. Tab siekhne waalan ke ekgo tjiethie liekhwaihe oelogke mausie khaatien.

Maan le kie ekgo oeddjar koetta siekhne waala ke kaat leis hai. Oke daaktar ke paas djaai ke paral. Ohie khaatien oe aapan mausie ke djanam dien par na djaai sake hai.

Tab siekhne waalan ke parhwaaw djaun baat oesab liekhies hai.

le aakhrie les raha. Dje maange hai auro parhwaawe, oe siekhne waalan ke saath "Djaan gailie parhe" bhaag 1 aur 2 bhie parh sake hai, aur bhie "Tjhota khiessa" bhaag 1, 2 aur 3.